

UNIVERZITET U SARAJEVU – FILOZOFSKI FAKULTET

ODSJEK ZA PEDAGOGIJU

Završni rad

BRAINOBRAIN KAO INOVATIVAN PRISTUP U
VANNASTAVNOM RADU

Mentorica: doc.dr. .Merima Muslić

Studentica: Vesna Filipović

Sarajevo, septembar, 2025.g.

UNIVERSITY OF SARAJEVO - FACULTY OF PHILOSOPHY

DEPARTMENT OF PEDAGOGY

The final thesis

BRAINOBRAIN AS A INNOVATIVE APPROACH IN
EXTRACURRICULA ACTIVITIES

Mentor: doc.dr..Merima Muslić

Student: Vesna Filipović

Sarajevo, September, 2025.

SAŽETAK

Predmet istraživanja ovog rada jesu metode koje se koriste u Brainobrain programu u radu sa djecom i njihov doprinos kognitivnim, socio-emocionalnim i komunikacijskim vještinama djece školskog uzrasta.

Istraživanje se bavi, sveopćim značajem i važnosti vannastavnih aktivnosti za cjelokupni razvoj ličnosti, s posebnim naglaskom na inovativne metode i upotrebu neuro-lingvističkog programiranja (NLP) i mentalne aritmetike u radu sa djecom školskog uzrasta.

Kroz istraživanje se predstavlja neuro-lingvističko programiranje (NLP) i njegova povezanost sa načinima razmišljanja, navika, ponašanja i govora kod djece u svakodnevnom životu, s naglaskom na porast samopouzdanja. Istraživanje se bavi kurikulumom i metodologijom rada Brainobrain programa za djecu, te na koji način ova vannastavna aktivnost pomaže djeci kod ostvarivanja boljih akademskih rezultata, te ravoja osobnosti i osobnih potencijala.

Fokus grupa ovog istraživačkog rada jesu roditelji djece koja su završila sve nivoe Brainobrain programa, kao i edukatorice koje vode program u svim Brainobrain centrima širom Bosne i Hercegovine.

Ključni pojmovi: slobodno vrijeme, vannastavne aktivnosti, kognitivni razvoj, socio-emocionalni razvoj, neuro-lingvističko programiranje NLP , mentalna aritmetika.

SUMMARY

The subject of this research paper is the methods used in the Brainobrain program in working with children and their contribution to the cognitive, socio-emotional and communication skills of school-age children.

The research deals with the general significance and importance of extracurricular activities for the overall development of the personality, with a special emphasis on innovative methods and the use of neuro-linguistic programming (NLP) and mental arithmetic in working with school-age children.

The research presents neuro-linguistic programming (NLP) and its connection with the ways of thinking, habits, behavior and speech of children in everyday life, with an emphasis on increasing self-confidence. The research deals with the curriculum and methodology of the Brainobrain program for children, and how this extracurricular activity helps children achieve better academic results and develop their personality and intellectual potential.

The focus group of this research work are parents of children who have successfully completed all levels of the Brainobrain program, as well as educators who lead the program in all Brainobrain centers across Bosnia and Herzegovina.

Key words: free time, extracurricular activities, cognitive development, socio-emotional development, neuro-linguistic programming NLP, mental arithmetic.

SADRŽAJ

UVOD.....	7
I OBJAŠNJENJE POJMOVA.....	10
1.1. Slobodno vrijeme.....	10
1.2. Vannastavne aktivnosti.....	10
1.3. Kognitivni razvoj djeteta.....	11
1.4. Socio-emocionalni razvoj djeteta.....	11
1.5. Neurolingvističko programiranje.....	11
1.6. Mentalna aritmetika.....	11
II SLOBODNO VRIJEME I VANNASTAVNE AKTIVNOSTI U KONTEKSTU PEDAGOŠKOG RAZVOJA DJECE.....	12
III BRAINOBRAIN PROGRAM.....	15
3.1. O programu.....	15
3.2. Metodologija programa.....	16
3.3. Abacus.....	18
3.4. Kurikulum.....	21
3.5. Nivoi programa.....	22
IV NEURO-LINGVISTIČKO PROGRAMIRANJE – NLP.....	29
4.1. Uvod u NLP.....	29
4.2. Temeljni aksiomi.....	29
4.3. NLP tehnike u Brainobrain program.....	31
V METODOLOŠKI OKVIR.....	38
5.1. Predmet istraživanja.....	38
5.2. Cilj istraživanja.....	38
5.3. Zadaci istraživanja.....	38
5.4. Istraživačka pitanja.....	39
5.5. Metode istraživanja.....	39
5.6. Tehnike i instrument istraživanja.....	40

VI ANALIZA, INTERPRETACIJA I DISKUSIJA O REZULTATIMA	42
6.1 Rezultati fokus grupe sa roditeljima.....	42
6.2 Rezultati focus grupe sa edukatoricama.....	49
6.3. Rezultati analize evaluacijskih upitnika za roditelje.....	51
VII GRUPNA DISKUSIJA.....	56
VIII ZAKLJUČAK.....	59
IX LITERATURA.....	61
X PRILOZI	
Prilog1. – protokol focus grupe za roditelje.....	65
Prilog2. – protokol focus grupe za edukatorice.....	67
Prilog3. – tabela evaluacijskih upitnika za roditelje.....	69
Prilog4. – evaluacijski upitnik za roditelje.....	73

UVOD

Neformalno obrazovanje i vannastavne aktivnosti imaju ključnu ulogu u sveobuhvatnom razvoju djeteta, obuhvatajući ne samo akademska postignuća već i emocionalni, socijalni i moralni razvoj. Iako je formalno obrazovanje temelj učenja, sve je više dokaza da se kroz strukturirane, ali fleksibilne aktivnosti u slobodno vrijeme djeca dodatno osnažuju u razvijanju vještina koje su ključne za život. Vannastavne aktivnosti nude kontekst za otkrivanje ličnih potencijala, građenje samopouzdanja i razvijanje identiteta (Eccles & Barber, 1999).

Povijesno gledajući, brojni pedagozi i psiholozi su naglašavali važnost slobodnog vremena i vaninstitucionalnog učenja kao važnog faktora dječijeg razvoja. Još u 20. stoljeću, **Jean Piaget** je tvrdio da djeca najbolje uče kroz aktivno istraživanje i interakciju sa svijetom, čime su se otvorila vrata za razvoj neformalnih obrazovnih pristupa (Piaget, 1952). **Lev Vigotski** je kroz svoju sociokulturalnu teoriju učenja isticao značaj društvenog okruženja i govora u kognitivnom razvoju djeteta, što je direktno povezano s grupnim radom i interakcijama koje se dešavaju u okviru vannastavnih aktivnosti (Vygotsky, 1978).

David Kolb u svojoj Teoriji iskustvenog učenja (Experiential Learning Theory – ELT) naglašava kako učenje proizilazi iz konkretnih iskustava, refleksije, apstraktnog konceptualiziranja i aktivnog eksperimentiranja. Njegov model se često koristi u edukativnim programima koji su orijentisani ka djeci i mladima u neformalnom kontekstu, jer omogućava ciklično i smisleno učenje kroz praksu (Kolb, 1984).

Howard Gardner, autor teorije višestrukih inteligencija, ističe kako svako dijete ima jedinstven obraz inteligencija – verbalno-lingvističku, logičko-matematičku, muzičku, prostornu, tjelesno-kinestetičku, interpersonalnu, intrapersonalnu, naturalističku i egzistencijalnu – koje se ne mogu u potpunosti razviti isključivo kroz formalno obrazovanje (Gardner, 1999). Vannastavne aktivnosti otvaraju prostor za aktivaciju i razvoj ovih različitih tipova inteligencije.

Slično tome, **Maria Montessori** kroz svoj metod stavlja akcenat na slobodu izbora, kretanje, rad rukama i poštovanje prema djetetovom tempu učenja, što se u velikoj mjeri odražava i u načinu na koji se strukturiraju mnoge kreativne i edukativne aktivnosti u slobodno vrijeme (Montessori, 1967). Djeci je, prema ovom pristupu, neophodno pružiti mogućnosti da biraju aktivnosti koje ih istinski zanimaju, kako bi bili motivisani i postigli dubinsko učenje.

Urie Bronfenbrenner, kroz svoju *Ekološku teoriju razvoja*, ističe važnost interakcije između djeteta i njegovih mikro, mezo i makrosistema – uključujući porodicu, školu, lokalnu zajednicu i šire društvene vrijednosti (Bronfenbrenner, 1979). Vannastavne aktivnosti često se odvijaju upravo u tim međuokruženjima (npr. kulturni centri, sportski klubovi, radionice u zajednici), te predstavljaju važno polje socijalizacije i razvoja.

Zajednički elementi koje ove teorije dijele uključuju:

- Djeca najbolje uče kroz **praktično iskustvo**, aktivnim uključivanjem u aktivnosti koje su smisleno povezane s njihovim interesima;
- **Kreativna sloboda** u izražavanju mišljenja, emocija i ideja ključna je za razvoj identiteta i samopouzdanja;
- **Vršnjačko učenje** i grupna dinamika doprinose razvoju socijalnih i komunikacijskih vještina.

U praksi, istraživanja pokazuju da su djeca koja učestvuju u vannastavnim aktivnostima često otpornija na stres, imaju bolje razvijene interpersonalne vještine i bolju akademsku motivaciju (Mahoney, Cairns, & Farmer, 2003). Na primjer, studija ¹Eccles i suradnika (2003) utvrdila je da redovno učestvovanje u organizovanim aktivnostima kao što su muzičke grupe, sport, debate ili dramske sekcije doprinosi višem stepenu samopoštovanja i nižem nivou antisocijalnog ponašanja kod adolescenata.

U idealnim uvjetima, vannastavne aktivnosti bi trebale predstavljati **autonomni izbor** svakog djeteta, oblik slobodnog vremena koji dijete koristi prema svojim afinitetima. Ipak, kod djece predškolskog i ranog školskog uzrasta, roditelji često igraju ključnu ulogu u usmjeravanju izbora aktivnosti, najčešće prema uočenim talentima i preferencijama djeteta. Ovdje je važno istaknuti da roditelji, edukatori i stručnjaci trebaju raditi u partnerstvu kako bi prepoznali stvarne interese i potencijale djeteta, a ne projicirali vlastite ambicije, što može polučiti kontraefekat.

Slobodno vrijeme, prema definiciji u psihologiji, označava razdoblje u kojem pojedinac nije opterećen obavezama, radnim ili školskim zadacima, i ima mogućnost samostalno odlučivati kako će ga ispuniti (Stebbins, 2007). U djetinjstvu i adolescenciji,

¹ University of Minnesota, Extracurricular Activities and Adolescent Development - https://reachfamilies.umn.edu/node/4850?utm_source=chatgpt.com

ovakav prostor je ključan za ispitivanje identiteta, istraživanje svijeta i razvoj ličnih vrijednosti.

Iz perspektive pedagogije, možemo se osvrnuti na definiciju slobodnog vremena prema Vukasoviću (2001) koja glasi: "*Slobodno vrijeme može biti vrijeme bez svake obaveze, posla i dužnosti prema drugima; to je vrijeme gdje su najvažnije vlastite sklonosti i razvoj sposobnosti pojedinca.*" Mogli bismo reći onda da je slobodno vrijeme oslobođeno obaveza i dužnosti, fokusirano na individualne potrebe i interesovanja, te prilika za osobni rast.

Vannastavne aktivnosti, u ovom kontekstu, podrazumijevaju strukturirane aktivnosti izvan formalnog školskog kurikulumu, uključujući sport, umjetnost, muziku, jezike, tehničke i prirodne nauke, kao i emocionalno-obrazovne programe. Njihova prednost leži u tome što nude drugačije okruženje za učenje – manje formalno, često interaktivno, personalizovano i usmjereno ka razvoju tzv. "soft skills" vještina: emocionalne pismenosti, empatije, timskog rada i kreativnog mišljenja (Larson, 2000).

U fokusu ovog istraživanja nalazi se jedan specifičan program neformalnog obrazovanja – **Brainobrain akademija**, internacionalna edukativna platforma koja objedinjuje principe **mentalne aritmetike** i **neurolingvističkog programiranja (NLP)** u radu sa djecom. Ovaj program je osmišljen da kod djece razvije kognitivne sposobnosti, koncentraciju, emocionalnu inteligenciju i pozitivan način razmišljanja, koristeći pritom tehnike koje podstiču motivaciju, fokus i unutrašnju disciplinu. Kako ističu osnivači programa, „Brainobrain ne uči dijete samo da računa brzo, već da misli jasno i djeluje samopouzvano“ (Brainobrain International, 2023).

S obzirom na sve navedeno, jasno je da je važno sustavno istražiti utjecaj vannastavnih aktivnosti poput Brainobrain programa na razvoj dječije ličnosti. Takvo istraživanje može donijeti važne uvide za roditelje, edukatore i kreatore obrazovnih politika koji teže razvoju cjelovitog, zdravog i osnaženog djeteta.

I OBJAŠNJENJE POJMOVA

1.1. Slobodno vrijeme

Slobodno vrijeme je skup aktivnosti kojima se osoba može posvetiti po svom izboru bez obzira da li će to biti odmor ili zabava gdje može da se informira, obrazuje, opušta ili da se društveno angažuje ili se kreativno izražava nakon što završi sa svojim profesionalnim, obiteljskim ili društvenim obavezama. (*Božović, 1979.*) U okviru odgojno-obrazovnih institucija, slobodno vrijeme predstavlja vrijeme izvan planiranih aktivnosti, gdje dijete slobodno bira način, medije, igre i učesnike.

Slobodno vrijeme je složen pojam, a njegovo provođenje je prirodno i spontano, te se može shvatiti kao vrijeme oslobođeno od obaveza, posla i dužnosti, posvećeno ličnim sklonostima i razvoju sposobnosti (Vukasović, 2001).

Rosić (2005) naglašava da pojedinac sam usmjerava aktivnosti u slobodnom vremenu, koje može biti prilika za lični razvoj ili jednostavno odmor. U suvremenom društvu, zbog preplitanja različitih kultura i promjena društvenih odnosa, slobodno vrijeme poprima sve veće pedagoško značenje. Unatoč brojnim ponudama izvan školskog konteksta, djeca često imaju ograničeno slobodno vrijeme zbog opterećenosti obavezama. Ipak, ono pruža mogućnost otkrivanja interesa, upoznavanja sebe i drugih, kao i razvijanja vlastitih potencijala.

Slobodno vrijeme se danas posmatra i kao značajan društveni i kulturni faktor. Važan je osjećaj slobode izbora i sadržajno korištenje tog vremena, iako imamo i besciljno provođenje vremena pod izgovorom odmora (Previšić, 2000).

Prema riječima autora Ajanović i Stevanović, slobodno vrijeme je preostali dio vremena kojim pojedinac samostalno raspolaže poslije završenih redovitih nastavnih i vannastavnih obaveza i pomaganja u roditeljskom domu. Slobodno vrijeme se može promatrati kao sredstvo za harmoničan razvoj ličnosti što podrazumijeva fizički i mentalni razvitak, ali i razvoj kreativnih sposobnosti i oblikovanje pozitivnih crta karaktera. (*Ajanović, Stevanović 2004.*)

1.2. Vannastavne aktivnosti

„Pod vannastavnim aktivnostima podrazumijevamo plansko i stvaralačko razvijanje, stjecanje i proširivanje znanja neposrednim uključivanjem i konkretnim obogaćivanjem ličnosti

učenika zasnovanim na raznovrsnim izvorima informacija i manipulativnim aktivnostima u prirodnoj i društvenoj okolini u učeničkim sekcijama, grupama, družinama, društvima, klubovima i organizacijama temeljenim na raznovrsnim, slobodnim i rekreativnim sadržajima.“ (*Ajanović, Stevanović 2004.*)

1.3. Kognitivni razvoj djeteta

Kognitivni razvoj djeteta odnosi se na proces kroz koji djeca stječu sposobnosti mišljenja, razumijevanja i interakcije sa svijetom oko sebe. Ovaj razvoj uključuje unapređenje vještina poput pažnje, pamćenja, rješavanja problema i donošenja odluka. (*L. Berk, 2015.*)

1.4. Socio-emocionalni razvoj djeteta

Socijalno-emocionalni razvoj djeteta odnosi se na istovremeni razvoj njegovih socijalnih i emocionalnih vještina, koji zajedno omogućavaju djetetu da se uspješno povezuje s drugima, izražava svoje emocije i razvija emocionalnu stabilnost i empatiju. Ovaj razvoj je temelj za izgradnju sposobnosti za upravljanje emocijama, ostvarivanje pozitivnih međuljudskih odnosa i funkcioniranje u društvu. (*L. Berk, 2015.*)

1.5. Neurolingvističko programiranje (NLP)

Neurolingvističko programiranje je oblast psihologije koja se zasniva na ideji da postoji povezanost između neuroloških procesa (načini na koje razmišljamo i kako funkcioniše naš mozak), jezika (način na koji komuniciramo i izražavamo se) i obrazaca ponašanja (navike i reakcije koje razvijamo). NLP se koristi za razumijevanje i promjenu tih obrazaca kako bi se postigla željena stanja i ciljevi. NLP istražuje povezanost između neuroloških procesa (neuro), jezika (lingvističko) i obrazaca ponašanja stečenih kroz iskustvo (programiranje). Cilj NLP-a je razumjeti i objasniti kako uspješni ljudi organiziraju svoje misli, govor i ponašanje da bi postigli željene rezultate. (*K.Burton 2010.*)

1.6. Mentalna aritmetika

Mentalna aritmetika je tehnika koja omogućava rješavanje matematičkih zadataka, poput sabiranja, oduzimanja, množenja i djeljenja, bez korištenja olovke, papira ili kalkulatora, već samo uz pomoć mentalnog računanja. Ova metoda se zasniva na razvoju brzine, tačnosti i efikasnosti u rješavanju matematičkih problema kroz vizualizaciju brojeva i korištenje određenih strategija. (*J.W. Adams, 2010.*)

II SLOBODNO VRIJEME I VANNASTAVNE AKTIVNOSTI U KONTEKSTU PEDAGOŠKOG RAZVOJA DJECE

Slobodno vrijeme je važna komponenta u razvoju svakog djeteta. Prema definiciji američkog psihologa i pedagoga John P. Robinsona, slobodno vrijeme predstavlja vrijeme koje ostaje nakon što su ispunjene sve obaveze vezane za rad, obrazovanje i osnovne životne potrebe, i koje pojedinac koristi za aktivnosti koje sam odabere i koje ga ispunjavaju (Robinson, 1999.). Slično tome, prema definiciji ²UNESCO-a, vannastavne aktivnosti su obrazovne aktivnosti koje se odvijaju izvan formalnog nastavnog plana i programa, a imaju za cilj poticanje cjelovitog razvoja učenika kroz slobodno izražavanje, kreativnost i socijalizaciju

Slobodno vrijeme predstavlja jedno od temeljnih područja interesa suvremene pedagogije, posebno kada se razmatra razvoj djece i mladih. Rosić (2005) ističe da slobodno vrijeme nije jednoznačan pojam, već višedimenzionalni fenomen koji uključuje slobodu, neobveznost i dobrovoljnost. Ideje o slobodnom vremenu nalazimo i kod Borisa Jokića, koji slobodno vrijeme vidi kao ključni prostor za izgradnju identiteta i emocionalne stabilnosti djeteta. Jokić naglašava da slobodno vrijeme ne smije biti pasivno, već treba pružiti prostor za učenje, istraživanje, povezivanje sa sobom i drugima – što je posebno važno u osnovnoškolskom uzrastu.

Kroz povijest, način provođenja slobodnog vremena odražavao je društvene i kulturne norme vremena. U tradicionalnim društvima, djeca su svoje slobodno vrijeme provodila u igri na otvorenom, u radu s roditeljima ili u spontanom učenju kroz svakodnevni život. S razvojem industrijalizacije, obrazovanja i tehnologije, došlo je do promjena u strukturi slobodnog vremena – djeca su sve više uključena u organizirane aktivnosti i imaju sve manje prostora za slobodnu, kreativnu i spontanu igru.

Pedagoški značaj slobodnog vremena ogleda se u tome što ono omogućava djetetu da uči bez pritiska, da razvija autonomiju, kritičko mišljenje, emocionalnu regulaciju, ali i da izgradi socijalne vještine. Rosić (2005) naglašava da kvalitetno iskorišteno slobodno vrijeme ima ulogu u prevenciji rizičnih ponašanja, poticanju znatiželje i motivacije za cjeloživotno učenje.

² UNESCO (2006). *Guide to Non-formal Education Programmes*. Paris - <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000144423>

UNESCO Institute for Lifelong Learning – Position Papers - <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000390259>

Vannastavne aktivnosti predstavljaju strukturirane oblike provođenja slobodnog vremena koje su vezane uz školu, ali nisu dio obaveznog nastavnog programa. Uključuju kreativne, sportske, tehničke, kulturne, volonterske i mnoge druge oblike rada koji omogućavaju djeci razvoj različitih aspekata ličnosti. Pedagozi poput Rosića i Vukasovića ukazuju da su vannastavne aktivnosti izuzetno važne, jer omogućavaju djetetu da izrazi interese i talente koji nisu uvijek vidljivi kroz formalno obrazovanje, razvijaju odgovornost, timski duh, upornost i samopouzdanje, te pružaju podršku u razvoju emotivnih, socijalnih i moralnih kompetencija.

Prema istraživanjima Borisa Jokića, djeca koja su redovno uključena u vannastavne aktivnosti (posebno umjetničke i sportske) iskazuju viši nivo kognitivnog razvoja i veću otpornost na stres, te su manje sklona antisocijalnim ponašanjima. Ove aktivnosti pomažu u jačanju osjećaja pripadnosti i pozitivne slike o sebi, što je ključno za razvoj identiteta.

Slobodno vrijeme i vannastavne aktivnosti imaju neprocjenjiv značaj za intelektualni, emocionalni i socijalni razvoj djece. Kvalitetno strukturirano slobodno vrijeme omogućava djetetu da razvije osobne interese i potencijale, izgradi emocionalnu stabilnost i otpornost, unaprijedi komunikacijske i socijalne vještine, te stvori uravnotežen odnos između obaveza i odmora.

Istraživanja pokazuju da su učenici koji imaju pristup raznovrsnim aktivnostima uspješniji ne samo u školi već i u kasnijem životu – imaju viši stepen samopouzdanja, više ambicija i emocionalno su stabilniji (Jokić, 2017.).

U suvremenom društvu primjećuje se trend da većina djece svoje slobodno vrijeme provodi pasivno – uz ekrane, društvene mreže, video igre ili sadržaje koji često ne doprinose njihovom kognitivnom, emocionalnom niti socijalnom razvoju. Istraživanja, uključujući i rad Jokića i saradnika (2010), pokazuju da djeca sve manje sudjeluju u fizičkim, kreativnim i socijalnim aktivnostima koje bi im omogućile razvoj različitih potencijala. U velikom broju slučajeva, djeca nisu aktivni sudionici u odabiru aktivnosti, već su izložena utjecajima masovne kulture, dostupnim (i često neadekvatnim) sadržajima, bez jasnih smjernica ili pedagoškog usmjerenja.

U tom kontekstu, postavlja se pitanje: treba li slobodno vrijeme djeteta nadgledati ili ih treba od ranog djetinjstva učiti kritičkom razmišljanju, odgovornom izboru i aktivnom

sudjelovanju u aktivnostima koje će ih osnažiti, razviti njihove vještine i karakter? Pedagoški odgovor nije jednostavan – dok je u ranoj dobi važno pružiti strukturiranu podršku i vođenje, dugoročni cilj mora biti osposobljavanje djeteta za samostalno i odgovorno upravljanje vlastitim vremenom i razvojem. Pedagozi i obrazovne institucije, zajedno s roditeljima i lokalnim zajednicama, imaju odgovornost da stvore podsticajno i slobodno okruženje u kojem će djeca imati mogućnost izbora i prostor za slobodan razvoj.

Roditelji, vođeni željom da pruže najbolje svojoj djeci, sve češće prepoznaju važnost kvalitetnih obrazovno-razvojnih programa koji kombinuju igru, učenje i lični razvoj. Upravo zbog toga je Brainobrain akademija postala izbor mnogih roditelja – jer nudi strukturiranu, stimulativnu i podsticajnu sredinu u kojoj djeca kroz kombinaciju mentalne aritmetike, NLP tehnika i emocionalne inteligencije, razvijaju koncentraciju, samopouzdanje, komunikaciju i logičko razmišljanje. To je oblik slobodnog vremena koji nije samo sadržajan, već i transformativan – i za dijete i za njegovu budućnost.

III BRAINOBRain PROGRAM

3.1 O programu

³*Brainobrain Kids Academy*, edukativni program za djecu od 4 do 14 godina, nastao je u Indiji prije 22 godine. Braća Anand i Arul Subramaniam, ekonomista i NLP trener, su uz pomoć edukatora neurolingvističkog programiranja Sue Knight i matematičkog stručnjaka Colin Spencera kreirali program za cjelokupan razvoj ličnosti temeljen na mentalnoj aritmetici i NLP tehnikama rada.

Program je nastao u Indiji 2003.godine, a danas djeluje u 45 zemalja i broji preko 1000 franšiza, pružajući podršku u razvoju, stotinama hiljada djece širom svijeta.

Sam naziv Brain-o-Brain aludira na dvije moždane hemisfere, polutke – logičku i kreativnu - od kojih je svaka zadužena za određene životne funkcije čovjeka. Ovaj program ima za cilj istovremenu aktivaciju obje hemisfere, njihov istovremen razvoj i poticanje maksimalnog intelektualnog kapaciteta pojedinca. Osmišljen je da podstakne cjelovit razvoj intelektualnih sposobnosti, emocionalne inteligencije i kreativnosti kod djece. Glavni fokus Brainobrain programa je na razvoju mozga i uma, uzimajući u obzir različite stilove učenja.

Program se sprovodi kroz radionice i treninge koji koriste inovativne metode učenja. Cilj je podsticati različite aspekte dječijeg razvoja, uključujući matematičke sposobnosti, jezičke vještine, koncentraciju, kreativnost i socijalne vještine.

Program je namijenjen djeci uzrasta od 4 do 14 godina i kombinuje mentalnu aritmetiku s tehnikama neurolingvističkog programiranja (NLP) kako bi se razvile intelektualne i životne vještine. Neuro Lingvističko Programiranje (NLP) je pristup koji se može primijeniti na razvoj dječje osobnosti kako bi se postigla željena promjena u ponašanju, razmišljanju i izražavanju.

⁴Vizija ovog programa je postati organizacija vrijedna divljenja, koja svoje temelje gradi na vrijednostima poput ljubavi, poštenja, obrazovanja, zabave i sreće kroz svoje korisnike. Cilj je promicati obrazovanje djece na drugačiji, slobodniji, kreativniji način za svu djecu širom svijeta. Brainobrain nije samo obrazovanje, već učenje učenja, osnaživanje pojedinaca da razviju svoje maksimalne intelektualne potencijale i ostvare značajan utjecaj na svijet oko

³ Brainobrain Indija – www.brainobrain.com

⁴ Brainobrain - <https://www.brainobrain.com/aboutus.html>

sebe. Želja je stvoriti, svjetliju budućnost, jače i zdravije društvene zajednice, sretnije i pamatnije pojedince.

3.2 Metodologija Brainobrain programa

NLP za djecu podrazumijeva niz tehnika koje se koriste za poboljšanje komunikacije, učenja, samopouzdanja i samokontrole emocija kod djece, pogotovo u fazi razvoja ličnosti, djece predškolskog i školskog uzrasta. Kod buđenja samosvijesti djeca razvijaju liderske sposobnosti, samopouzdanje, oslobađaju se strahova, mudrije upravljaju resursima, lakše donose odluke, bolje prioritetiziraju stvari i informacije itd.

Pozitivno razmišljanje, njegovanje emocionalne inteligencije, kreativno i slobodno izražavanje, međusobno poštovanje i uvažavanje, ključne su odlike i karakteristike ovog programa koji uz ostale tehnike, koristi i NLP tehnike koje su prilagođene dječijem uzrastu. Više o NLPu ćemo govoriti u drugim poglavljima ovog istraživanja.

Brainobrain se pokazao kao efikasan alat za cjelokupan razvoj ličnosti djeteta, pomažući im da ostvare bolje rezultate u školi i svakodnevnom životu, a znanja naučena kroz ovaj program primjenjiva su svakodnevno.

Mentalna aritmetika je druga značajka koja izdvaja Brainobrain od drugih edukativnih programa za djecu. Mentalna aritmetika podrazumijeva upotrebu abacusa, drevne računaljke uz pomoć koje djeca uče osnovne matematičke operacije i brzi izračun zadataka. Vještine mentalne aritmetike obuhvataju različite aspekte, uključujući:

- ✓ Brzo sabiranje i oduzimanje brojeva, često sa više cifara;
- ✓ Izvođenje množenja i dijeljenja bez pomoći kalkulatora;
- ✓ Razmišljanje o matematičkim operacijama i rješavanje problema bez pisanja koraka;
- ✓ Korištenje posebnih tehnika, kao što su brzo množenje rukom ili druge strategije koje olakšavaju mentalno izvođenje računskih operacija.

Mentalna aritmetika često podrazumijeva razvoj vizualizacije i strategija za pojednostavljenje matematičkih problema kako bi se omogućilo brzo i tačno rješavanje. Osim toga, mentalna aritmetika može doprinijeti razvoju opšte kognitivne sposobnosti, poboljšavajući pažnju, koncentraciju i brzo razmišljanje.

Mentalna aritmetika posebno je učinkovita ako se uči u ranoj dobi, kada se mozak još razvija, a posebno je učinkovita kod djece u dobi od četiri do četrnaest godina.

Vrlo je važno naglasiti da se kroz sve aktivnosti Brainobrain programa koristi tzv. VAK metoda, tj. poticanje djece da uče svim čulima. VAK metoda učenja odnosi se na teoriju koja sugerira da ljudi imaju različite preferencije u načinu na koji najefikasnije uče. Ova teorija, poznata i kao VAK model, sugerira da postoje tri osnovna modaliteta učenja, a to su:

V (Vizualni): Ljudi koji preferiraju vizualni modalitet najbolje uče putem slika, dijagrama, grafikona i drugih vizuelnih elemenata. Gledanje i pamćenje informacija koje su prikazane na vizuelan način često olakšava proces učenja. Dominira čulo vida.

A (Auditivni): Osobe sa auditivnim modalitetom najefikasnije uče kroz slušanje. Razgovor, diskusija, slušanje predavanja i drugi auditivni elementi često su im korisni u procesu usvajanja znanja. Dominira čulo sluha.

K (Kinestetički): Oni koji preferiraju kinestetički modalitet učenja najbolje uče kroz fizičko iskustvo i praktičnu primjenu. Aktivnosti poput eksperimenata, simulacija, ili praktičnog rada često su im korisne. Dominira čulo dodira i doživljaja.

Mnoge osobe uče na različite načine, koristeći najmanje jedan od pomenutih modaliteta, ali istraživanja pokazuju da se najbrže i najučinkovitije uči i pamti kad informacija dolazi u isto vrijeme preko dva ili više osjetila (vid, sluh ili dodir). Učenje svim čulima, omogućava djeci potpuni doživljaj i dugoročnije pamćenje istog. U radu sa djecom za vrijeme svakog časa osvježava se vizuelni, auditivni i kinestetički doživljaj kroz rad na abacusu, jer svaki zadatak zahtijeva tzv. *Magične riječi* koje djeca koriste za vrijeme izračuna zadatka. Ove riječi prate određeni pokreti koji osiguravaju taj kinestetički doživljaj, a sve zajedno djeca prate pogledom i vizualiziraju položaje bobica na abacusu i ostvarju vizuelni doživljaj. Upravo ova tehnika rada obezbjeđuje dugoročno pamćenje i brže računanje.

Osim mentalne aritmetike, NLPa i VAK metode, djeca kroz aktivnosti Brainobrain programa imaju priliku diskutirati o različitim temama i pojavama u društvu. Ovo je, ne samo način da izraze svoje mišljenje, kreiraju stavove i nauče uvažavati mišljenja drugih, nego i vrlo moćan alat u razvijanju vokabulara i govorničkih vještina djeteta.

Pored gore navedenih aktivnosti, svaki čas Brainobrain programa podrazumijeva i kreativni rad sa djecom koji je obično vezan za određenu temu dana ili eventualno neki bitan međunarodni praznik i datum. Djeci se daje sloboda u izražavanju i izboru radnog materijala

koji će koristiti u svom radu. Djecu predškolskog uzrasta se potiče na rad sa makazicama, izradu origami figurica i onih aktivnosti koje uključuju fokusiran i precizan rad prstićima zbog razvoja fine motorike.

Djeca starijeg uzrasta koriste radni materijal po svojoj želji i u skladu sa potrebama zadatka. Djecu se potiče na kreativnost bez zadatih pravila i ograničenja, ali i na predstavljanje i objašnjenje svojih radova i izbora određenih tehnika rada. Na ovaj način djeca razvijaju svoju kreativnost, slobodu, ali i sposobnost da izraze svoje emocije, osjećanja i razloge određenih ponašanja.

Kao međunarodno certificiran edukativni program, Brainobrain se izvodi dvojezično što je još jedan od načina da se dodatno stimulišu obje moždane hemisfere. Količina upotrebe engleskog jezika u aktivnostima ovisi od uzrasta djece i njihovog nivoa znanja engleskog jezika.

3.3 Abacus

Abacus je osnovni radni instrument Brainobrain programa. Pored udžbenika koji se razlikuju za svaki nivo programa, abacus je instrument sa kojim se djeca upoznaju već pri prvom dolasku i uključenju u program.

Abakus⁵ koji se naziva i *okvir za brojanje*, ili na našim prostorima *računaljka*, ručni je alat za računanje koji se koristio od davnina na drevnom Bliskom istoku, u Europi, Kini i Rusiji, sve do usvajanja hinduističko-arapskog brojanog sustava. U početku su se pravili od kamena, drveta i metala, sa kuglicama od drveta ili gline koje su klizile po žicama ili drvenim šipkama. Abakus se sastoji od dvodimenzionalnog niza kuglica (ili drugih oblika) koje mogu vertikalno klizati. U svojim najranijim dizajnim, kuglice su mogle biti labave na ravnoj površini ili kliziti u utorima. Kasnije su kuglice napravljene da klize po šipkama ugrađenim u okvir, omogućujući bržu manipulaciju. Smatra se da je prvi abacus nastao u staroj Mezopotamiji oko 2400. godine p.n.e. Kroz historiju su ga usvojili stari Egipćani, Grci, Rimljani i Kinezi. Kineska verzija, poznata kao *suanpan*, razvila se oko 200. godine n.e.

Danas se abacus aktivno koristi u mnogim zemljama Azije i Istočne Evrope poput Kine, Japana, Vijetnama, Južne Koreje, Indije, Rusije, Indonezije i Singapura. Zanimljivo je da prema rezultatima PISA testova baš ove zemlje ostvaruju najveći uspjeh u oblasti matematike. Vrlo je često da zemlje istočne Azije zauzimaju najviša mjesta na

⁵ Wikipedia, online enciklopedija - <https://en.wikipedia.org/wiki/Abacus>

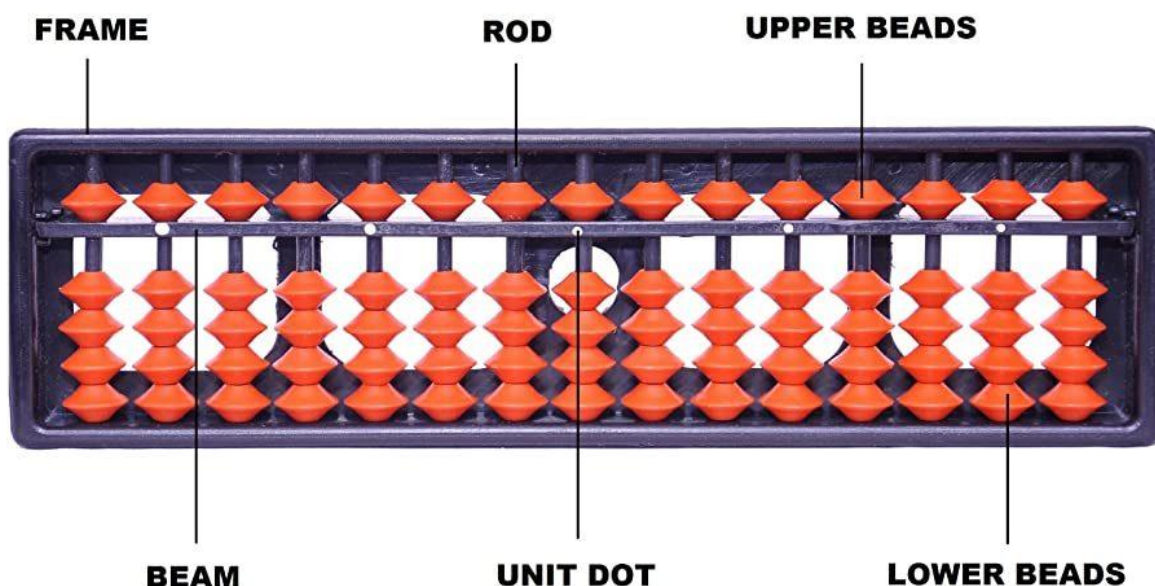
međunarodnim testovima. Prema rezultatima PISA 2022⁶, Singapur je bio na vrhu liste s prosječnim rezultatom od 575 bodova u matematici. Ostale zemlje i regije s visokim rezultatima uključuju Macao (552 boda), Taiwan (547 bodova), Hong Kong (540 bodova), Japan (536 bodova) i Južnu Koreju (527 bodova). Od evropskih zemalja, Estonija se ističe s prosječnim rezultatom od 510 bodova, što je iznad prosjeka OECD-a

Učenje računanja s abakusom može poboljšati sposobnost mentalnog računanja. Mentalno računanje temeljeno na abakusu (Abacus-based Mental Calculation AMC), koje je izvedeno iz korištenja abakusa, podrazumijeva računanje, uključujući zbrajanje, oduzimanje, množenje i dijeljenje, napamet, manipuliranjem zamišljenim abakusom. To je kognitivna vještina visoke razine koja pokreće izračune s učinkovitim algoritmom. Ljudi koji se bave dugotrajnim AMC treningom pokazuju veći kapacitet numeričke memorije i doživljavaju učinkovitije povezane živčane putove. Oni su u stanju povratiti memoriju kako bi se nosili sa složenim procesima.⁷ AMC uključuje i vizuelno-prostornu i vizuelno-motoričku obradu koja vizualizacijom abacusa radi tačan i brz izračun zadataka. Budući da zahtijeva samo pamćenje konačne pozicije kuglica, potrebno je manje memorije i manje vremena za računanje.

Abacus se sastoji od 16 redova kuglica ograđenih okvirom. U svakom redu imamo 5 kuglica. Kuglice se razdjelnom linijom podijeljene na gornje i donje kuglice. U gornjem dijelu se nalazi po jedna kuglica, a u donjem po četiri kuglice. Središnja tačka na razdjelnoj liniji, je ujedno i polazna tačka za izračun i ta tačka se zove Home tj. kuća. Brainobrain program se smatra programom za čitavu obitelj i kroz sve svoje aktivnosti promovira obiteljske vrijednosti i važnost obitelji u životu svakog čovjeka. Iz toga razloga polazna tačka je metafora na sve ono što nosimo sa sobom - sve polazi „iz kuće“. Sva naša uvjerenja, stavovi, vrijednosni sustavi i obrasci ponašanja nosimo „od kuće“ tj. stječemo ih kroz život, kroz odgoj i odrastanje u našoj porodici i našoj kući.

⁶ Comparison of the PISA 2022 Mathematics, Reading, and Science Assessments with NAEP - https://nces.ed.gov/surveys/pisa/pdf/PISA2022-NAEP-Comparison-Report_508.pdf

⁷ Hu, Yuzheng; Geng, Fengji; Tao, Lixia; Hu, Nantu; Du, Fenglei; Fu, Kuang; Chen, Feiyan (December 14, 2010). *"Enhanced white matter tracts integrity in children with abacus training"*. *Human Brain Mapping*

Slika 1. – Abacus (Abacus training <https://www.abacustraining.in/online-abacus-classes/>)

Abacus se u radu drži lijevom rukom, a kuglice se pomijeraju desnom rukom. Kuglice isključivo pomjeramo palcem i kažiprstom.

Palac koristimo za podizanje kuglica prema gore, tj. kažiprst za spuštanje kuglica prema dole. Svaka kuglica na abacusu ima određenu vrijednost, tako kuglice u donjem dijelu abacusa imaju vrijednost 1, a kuglica u gornjem dijelu ima vrijednost 5. Svaka kuglica iskazuje vrijednost samo u onom slučaju kada dodiruje polaznu tačku *home* tj.razdjelnu vodoravnu liniju. Podizanje kuglice palcem iz donjeg dijela predstavlja matematičku operaciju sabiranja dok spuštanje gornje kuglice kažiprstom prema razdjelnoj liniji predstavlja isto to. S druge strane, spuštanje donjih kuglica kažiprstom u suprotnom smjeru od razdjelne linije predstavlja matematičku operaciju oduzimanja. Podizanje palcem gornje kuglice u suprotnom smjeru od razdjelne linije predstavlja matematičku operaciju oduzimanje. Ovo su osnovne radnje koje su neophodne za razumijevanje kompletnog sistema računanja i korištenja mentalne aritmetike.

3.4. Kurikulum

Brainobrain program sastoji se od 10 do 12 nivoa, ovisno o dobi djeteta. Svaki nivo ima svoje specifičnosti, posebne udžbenike i ciljeve koje treba postići za 12 časova rada. Svaki nivo traje tri mjeseca, što podrazumijeva 12 susreta. Nastava se održava jednom sedmično u sesijama od po 120 minuta. Učenje se može produžiti za dodatna četiri 4 časa, tj. ukupno 16 susreta ukoliko edukator/ica procijeni da je to djeci neophodno. Nakon svakog završenog nivoa polaže se test gdje potrebno uraditi tačno 70% zadataka. Jednom godišnje održava se i državno takmičenje na kojem mogu uzeti učešće svi polaznici Brainobrain programa, ukoliko to žele.

Za djecu je veoma bitno da prisustvuju na svakom času, no u slučaju spriječenosti organizira se nadoknada časa koja traje 60minuta i radi se 1 na 1 sa djetetom. Nadoknada može biti organizirana i kao grupni čas ako je više djece odsustvovalo, no maksimalan broj djece na času nadoknade ne bi trebao biti više od 3. Svrha nadoknađivanja časa, jeste da se niti jedno dijete u grupi ne osjeća u zaostatku za ostalim članovima grupe. Stoga se nadoknada propuštenog časa obično radi najkasnije dva dana prije narednog, redovnog časa.

Kriterij za upis i formiranje grupa polaznika:

- Djeca u grupi trebaju biti sličnog uzrasta tj. na sličnom kognitivnom, psihomotiričkom i emocionalnom razvojnem nivou. Tako se kombiniraju djeca uzrasta od 4 do 5 godina, zatim od 5 do 6 godina. Te dvije skupine obuhvataju djecu predškolskog uzrasta.
- Djeca školskog uzrasta kombiniraju se prema uzrastu od 7 do 8 godina, od 8 do 9 godina, od 9 do 10 godina i od 10 do 14 godina. Najstarija grupa, djeca od 10 do 14 godina mogu biti zajedno u grupi jer imaju približno istu brzinu pisanja, razumijevanja i logičkog rasuđivanja.
- Dijete mora biti socijalno zrelo da može provesti 120 minuta bez prisustva roditelja u radu sa svojim vršnjacima;
- Dijete treba znati pravilno držati olovku i prepoznavati brojeve od 1 do 9;

Radi se u manjim grupama, u kojima je minimalno petero djece, dok ih u grupi maksimalno može biti desetero. To omogućava trenericama da se podjednako posvete svakom djetetu.

Kod upisa djeteta na Brainobrain program roditelji su upoznati sa svojim obavezama i odgovornostima prema programu, te u pismu dobrodošlice koje se nalazi u udžbeniku, mogu jasno vidjeti šta mogu očekivati kao rezultat ili ishod koji njihovo dijete može postići na određenom nivou programa. Roditelji su jako važna karika u ovom lancu učenja koji čine dijete – trenerica – roditelj, te bi trebali obezbjediti uvjete da dijete praktično vježba stečena znanja svaki dan 10 minuta. U početku je neophodna i asistencija roditelja, s vremenom, kako dijete prelazi na više nivoe, razvija samostalnost u radu – roditelji su tu kao moralna podrška i verifikatori da je vježba uspješno i tačno urađena.

Upravo ova roditeljska uloga u procesu učenja opravdava slogan Brainobrain-a, „*program za cijelu obitelj*“. Osim asistencije i podrške koja se očekuje od roditelja, posebno u početku pristupa Brainobrain programu, dnevne rutine vježbanja, ali i sadržaji koji se obrađuju stvaraju jednu posebnu poveznicu između roditelja i djece što rezultira kvalitetnijim i prisnijim odnosom.

3.5. Nivoi programa

Kao što je ranije pomenuto, Brainobrain program se sastoji od 10 nivoa za polaznike školskog uzrasta. No, ako je dijete predškolskog uzrasta, potrebno je da završi još dodatna dva nivoa tzv. Little BoB programa. Sadržaj je isti kao i metodologija rada za sve nivoe, no zadaci su lakši i radi se znatno sporijim tempom sa djecom predškolskog uzrasta.

Predškolski program Little Bobs sastoji se od 4 nivoa: Little Bobs 1 (LB1), Little Bobs 2 (LB2), Little Bobs 3 (LB3) i Little Bobs 4 (LB4). LB1 i LB2 su ekvivalentni R1 nivou. LB3 i LB4 su ekvivalent za R2 nivo.

Djeca koja završe LB1 i LB2 nivoe, mogu se automatski prebaciti na R2 nivo ako su u međuvremenu napunili 7 godina i krenuli u školu. Djeca koja uspješno završe sva 4 Little Bob nivoa, automatski nastavljaju na R3 nivo.

3.5.1. Nivo 1 – Regular 1 (R1)

Bez obzira na školski uzrast djeteta, svako dijete počinje od prvog nivoa.

Na prvom nivou (R1) djeca se upoznaju sa abakusom, uče držanje olovke iza srednjeg prsta, kao i vrijednosti kuglica na abakusu i poravnanje kuglica. Na ovom nivou djeca su upoznaju sa „magičnim riječima“, odnosno, tekstom koji izgovaraju dok rješavaju zadatke. Sadržaj tog

teksta je zaštićen i ne smije se nigdje objavljivati. Djeca uče osnovne riječi engleskog jezika, poput brojeva. Upoznaju se sa „*flash cards*“, odnosno, karticama koje se koriste kao sredstvo za učenje i podsticanje pamćenja i vizualizacije. Ove kartice obično sadrže informacije u obliku pitanja (sa jedne strane) i odgovora (sa druge strane), često vizualno privlačno predstavljene kako bi bile zanimljivije i lakše pamtljive za djecu.

Osim toga, djeca se potiču na stjecanje radnih navika i redovno vježbanje kod kuće u obliku zadataka. Na ovom nivou djeca se upoznaju sa NLPom tj.tehnikom modeliranja kroz analizu odabrane ličnosti. Jedna od osnovnih NLP tehnika je upravo modelovanje tj.prepoznavanje i usvajanje obrazaca ponašanja i razmišljanja koji nas lakše dovode do željenog cilja. Kroz analizu nečije ličnosti (obično biramo osobu čijem uspjehu se divimo, a djeci sugeriramo da osobu izaberemo kroz brainstorming svih značajnih ličnosti kroz historiju čovječanstva), djeca mnogo nauče i o samima sebi; svojim sposobnostima, osobinama, uvjerenjima i vrijednostima.

Na 12.času se radi test provjere znanja koji se sastoji od matematičkih zadataka koje smo radili u toku ovog nivoa. Potrebno je zadovoljiti minimalno 70% tačnih odgovora za prolazak na naredni nivo. Ovo se odnosi na svaki nivo programa.

Slika 2. Flash kartice

3.5.2. Nivo 2 – Regular 2 (R2)

Na drugom nivou Brainobrain programa djeca se upoznaju sa dvocifrenim brojevima, a nove zadatke prate i nove „*magične riječi*“. Pored toga, djeca šire vokabul riječi na engleskom jeziku, te usavršavaju računanje jednocifrenih i dvocifrenih brojeva kako na abacusu tako i na MA kartici (*mental arithmetic card*). MA kartica predstavlja malu kartonski karticu koja na sebi ima liniju i polaznu tačku *Home*, a djeca je koriste kao pomoćno sredstvo za vizualizaciju abacusa. Oni vizualiziraju abacus, a prstima povlače zamišljenje kuglice po

kartici formirajući zamišljenu formaciju kuglica koja predstavlja određeni broj. Ovakav način računanja s vremenom postaje sve brži, a zadaci sve kompleksniji. Djeci je ovo jedno novo, drugačije i jako zanimljivo iskustvo, te uživaju u računanju na ovakav način. Posebno djeca mlađeg uzrasta poznavanje mentalne aritmetike doživljavaju kao veliki osobni uspjeh.

U sklopu NLP dijelova programa, na ovom nivou djeca se upoznaju sa mapama uma, a naglasak je na pričanju, pisanju i čitanju priča. Djeca se kroz razgovor sa edukatoricama upoznaju sa elementima priče; od čega se svaka priča sastoji, kako priča može da se priča da bi slušaocu bila što zanimljivija i jasnija. Djeca razmjenjuju svoja iskustva i stavove o pričama koje vole. Kroz niz pitanja, edukatorice dolaze do zanimljivih odgovora kroz koje djeca uče kako se pravilno izražavati, iznijeti svoj stav ili prepričati svoj doživljaj nečega. Na ovom nivou, cilj je obogatiti dječiji vokabular, razviti njihove komunikacijske vještine, pobuditi kreativnost te ojačati njihovo samopouzdanje kod javnog govora. Kroz sve razgovore i priče fokus je na VAK riječima, tj. pičanju, slušanju i pisanju priče uz korištenje vizualnih, auditivnih i kinestetičkih riječi. Praktična vježba koju djeca često rade jeste da napišu neku kratku priču. Zatim da tu istu priču obogate VAK riječima tako što će u svaku od rečenica dodati po jednu vizuelnu, jednu auditivnu i jednu kinestetičku riječ te na taj način uočiti razliku u doživljaju same priče.

3.5.3. Nivo 3 – Regular 3 (R3)

Na trećem nivou djeca su upoznaju sa dvocifrenim i trocifrenim brojevima, te uče kako množiti na abacusu. Ove nove tehnike računanja, prate i nove „magične riječi“. Uče engleske riječi i rade diktat na engleskom jeziku. Uče se vizualizaciji uz pomoć MA kartica (*mental arithmetic*), a koje se koriste da se lakše vizualizira abakus. Radi se vježba brzine sa sve zahtjevnijim zadacima (*add/less excersize*), a ona podrazumijeva vježbu sabiranja i oduzimanja na abakusu, gdje se mjeri vrijeme brzine pokreta, te tačnost.

Na ovom nivou djecu upoznajemo sa osnovnim NLP aksiomima⁸. Ovi aksiomi ponavljaju se na različitim nivoima jer djeca u različitim godinama različito poimaju iste aksiome. Aksiomi se percipiraju kroz svakodnevne životne situacije i osobna dječija iskustva dok ih djeca u potpunosti ne shvate. Kroz redovno vježbanje i pisanje zadaće djeca se potiču na razvijanje radnih navika, kao i na kreativnost.

⁸ **Aksiom** (grč. *aksios* - bez) ili **postulat** je temeljna istina koja se ne dokazuje i služi kao osnova neke matematičke ili logičke teorije. Za razliku od dogme uglavnom se ne tvrdi njena nužna istinitost jer je to logički nemoguće utvrditi, nego se uzima kao pretpostavka na kojoj se gradi teorija.

3.5.4. Nivo 4 – Regular 4 (R4)

Na četvrtom nivou djeca se upoznaju sa množenjem i dijeljenjem i uče nove "magične riječi" za postupak dijeljenja. Kroz NLP upoznaju se sa kvalitetima i poželjnim osobinama ličnosti, njihovim vrijednostima i uvjerenjima. Na ovom nivou djeca starija od 10 godina rade SWOT⁹ analizu svoje ličnosti. Cilj ove vježbe je osvjestiti kod djece njihove sposobnosti, interesovanja, mogućnosti i ograničenja. SWOT naliza je generalno korsna tehnika koju djeca kasnije mogu koristiti u životu u različitim situacijama. Kroz čitav četvrti nivo radimo na samospoznaji i osvještavanju poimanja sebe.

Osim toga, lekcije engleskog jezika postaju kompleksnije i više se posvećuje pažnje gramatici. Djeca uče i homofone/sinonime, uče nove riječi na engleskom jeziku, ali i na maternjem jeziku. Nastavljaju sa vježbama brzine (*add/less excersize*) i vizualizacijom uz MA kartice.

Kreativne radionice ostaju sastavni dio časa i na ovom nivou, te se djeca potiču na aktivno učešće i izražavanje kreativnosti u različitim kreativnim formama.

Zanimljivo je pomenuti da je četvrti nivo svojevrsna prekretnica za mnogu djecu; oni koji su odlično svladali sve matematičke operacije nastavljaju dalje, dok oni koji su na ovom nivou naišli na izazove i barijere najčešće odustaju od slijedećeg nivoa.

3.5.5. Nivo 5 – Regular 5 (R5)

Na petom nivou djeca u potpunosti prelaze na vizualizaciju abacsa kod svih matematičkih operacija. Abakus se koristi samo za vježbu brzine (*add/less exercise*), diktat i kao vježba zagrijavanja prije prelaska na mentalnu aritmetiku. Na svakom času rade se tri seta zadataka (zadaci sabiranja i oduzimanja, zadaci množenja i zadaci dijeljenja) i svakodnevno se vježba od pet do 10 minuta. Većina djece više nam potrebu za fizičkim pomjeranjem prstiju i imaginarnih kuglica, niti glasno izgovaraju magične riječi. Njihove kretnje su minimalne, proces rada brži, a rezultati sve tačniji.

⁹ Akronim SWOT stoji za – Strengths - jakosti, Weakness - slabosti, Opportunities - prilike, Threats – prijetnje. Ovo je kvalitativna analitička metoda koja kroz 4 čimbenika nastoji prikazati **snage, slabosti, prilike i prijetnje** neke pojave ili situacije. Međutim, treba uzeti u obzir da se radi o subjektivnoj metodi. (Wikipedia)

Kroz NLP se opet bavimo aksiomima i podržavajućim uvjerenjima. Svaki aksiom koji djeca upoznaju gledaju iz tri različite perspektive: 1) kako su doživjeli tj.razumjeli dati aksiom ili uvjerenje; 2) kako ga praktično mogu primjeniti; 3) gdje i sa kim;

Pored sveg ranije navedenog, na petom nivou postoji još jedna dodatna aktivnost pod nazivom mentalni fitnes. Riječ je o kratkim mentalnim vježbama koje traju samo 2 minute ali traže potpuni fokus i pažnju. To su razne vježbe sa brojevima koje obuhvataju brojanje unatrag, permutaciju brojeva po zadatom paternu, dvostruko rastući/opadajući niz brojeva, dvostruki naizmjenični niz brojeva, pisanje i izgovaranje različitih nizova brojeva, izvođenje fizičkih pokreta uz određene brojeve npr. Podizanje lijeve ruke kod svakog broja djeljivog sa 2, podizanje desne ruke kod svakog broja djeljivog sa 3, pljeskanje rukama ko svakog broja djeljivog sa 5 itd.

Uvodi se mjerenje vremena za izradu zadataka radi poticanja djece na brzinu, kao i zbog praćenja napretka.

3.5.6. Nivo 6 – Regular 6 (R6)

Na šestom nivou djeca povećavaju svoj fokus zbog kompleksnosti zadataka, a abakus se koristi samo za vježbu brzine. Na svakom času se rade tri seta zadataka i svakodnevno kući trebaju vježbati 10 do 15 minuta.

Na ovom nivou kroz NLP uči se o timskom radu i odgovornosti. Djeca na početku ovog nivoa zajednički dogovaraju projekat na kojem će da rade narednih 10 sedmica. Svaki član grupe dobije određeno zaduženje i odgovornosti. Kroz (ne)izvršavanje svojih obaveza i odgovornosti djeca diskutiraju i uče o važnosti svakog člana tima. Uče o praktičnom značenju timskog rada i preuzimanja odgovornosti za svoje postupke, posebno one koje se odražavaju na zajednički cilj čitavog tima. Djeci se sugerira kroz brainstorming da odaberu neki društveno koristan projekat, nešto što će ostaviti traga ili biti prepoznato u široj zajednici. Na pretposljednem času ovog nivoa, djeca prezentiraju svoj zajednički projekat pred roditeljima ili širom publikom, ovisno o kakvom projektu je riječ. Jedan od vrlo zanimljivih i najčešće biranih projekata je izrada vremenske kapsule ili ekološki projekti reciklaže, pošumljavanja ili sređivanja zelene površine.

3.5.7. Nivo 7 – Regular 7 (R7)

Na sedmom nivou u zadatke uvodimo i decimalne brojeve. Metod rada je isti kao i sa običnim brojevima kod sabiranja i oduzimanja, tako da djeca sa lakoćom prihvataju ovaj novi izazov. Na svakom času radimo 3 seta zadataka, koji se sastoje od 4 tabele. Jedna tabela je za sabiranje i obuzimanje dvocifrenih i trocifrenih brojeva, jedna tabela je za sabiranje i oduzimanje decimalnih brojeva, jedna tabela za množenje i posljednja tabela za dijeljenje. Na ovom nivou djeca sve matematičke operacije rade bez upotrebe abacusa ili MA kartice. Abacus i dalje koristimo samo za vježbe brzine i na ovom nivou su ti zadaci znatno kompleksniji i zahtijevaju dugi fokus.

Kada je riječ o NLPu na ovom nivou – fokus je na javnom govoru, retorici, nastupu i komunikaciji općenito. Kroz vježbe govora, izlaganja, čitanja, prezentiranja djeca bogate svoj vokabular, te uče o različitim načinima komunikacije. Posebno se stavlja naglasak na prednosti i značaj verbalne i neverbalne komunikacije za bolje razumijevanje sagovornika. Također, na ovom nivou razvija se pozitivan stav prema okruženju te se uči kako izbaciti negaciju iz govora, tj. zamjeniti je afirmacijom. Npr. umjesto *ne znam*, koristiti *naučit ću*. Umjesto *bojim se*, koristiti *kada skupim više hrabrosti....* Cilj ovih vježbi jeste da djeca shvate koliko izbor riječi mijenja našu perspektivu i dojam, a s vremenom i naša uvjerenja.

3.5.8. Nivo 8 – Regular 8 (R8)

Na osmom nivou struktura zadataka je ista, samo povećavamo brzinu rada i težimo što većoj tačnosti. Na ovom nivou djeca bez problema obavljaju sve matematičke operacije samostalno bez upotrebe ikakvih pomagala. Abacus se i dalje koristi samo za vježbe brzine, dok sve druge zadatke rješavamo mentalnom aritmetikom.

Kroz NLP radi se na razvoju samosvijesti, odnosno, djeca detaljnije upoznaju sami sebe, bave se svojim identitetom, ponašanjem, okruženjem, očekivanjima, umijećima i slično. Djeca na ovom nivou osvještavaju osobni identitet i to koristeći piramidu *neuro-logičkih nivoa* koju je osmislio jedan od najpoznatijih bihevioralnih trenera i koučeva u Americi, Robert Dilts¹⁰. Logički nivoi obuhvataju 6 nivoa:

1. **Okruženje** – gdje i kada nešto radimo.
2. **Ponašanje** – šta radimo.

¹⁰ Robert Dilts (2003), "From Coach to Awakener"

3. **Sposobnosti** – kako nešto radimo.
4. **Uverenja i vrednosti** – zašto nešto radimo.
5. **Identitet** – ko smo mi.
6. **Duhovnost (misija, svrha)** – kome ili čemu služimo.

3.5.9. Nivo 9 – Regular 9 (R9)

Na devetom nivou rade se kompleksniji zadaci (četverocifreni i peterocifreni brojevi). Djeca su potpuno samostalna u izračunavanju rezultata i za sve matematičke operacije koriste mentalnu aritmetiku.

NLP na ovom nivou u fokus stavlja planiranje upravljanje vremenom i postavljanje ciljeva. Na početku ovog nivoa djeca rade brainstorming o planiranju (*planning*), ciljevima (*goals*) i upravljanju vremenom (*Time management*). Ove riječi uče na engleskom, te u skladu sa svojim poznavanjem engleskog jezika mogu komentirati, diskutirati ili prezentirati šta ovi pojmovi za njih predstavljaju. Na istom času djeca trebaju zamisliti o nekom cilju koji bi željeli postići do kraja ovog nivoa, tj. u 12 narednih sedmica. Cilj ove vježbe, jeste djecu naučiti kvalitetnom planiranju, realnom postavljanju ciljeva, praćenju uspjeha, blagovremenom prilagođavanju promjeni te istrajnosti u izvršavanju zadatih koraka. Svaki čas djeca diskutiraju o koracima koje su poduzeli, o izazovima sa kojima su se susretali te prate međusobno vlastito napredovanje. Na ovaj način djeca kroz aktivno učešće, diskusiju i razmjenu iskustava, na zabavan način usvoje znanja kako napraviti dobar plan aktivnosti; koji su elementi kvalitetnog plana; kako postaviti realne ciljeve i vremenski okvir; kako reagirati u slučaju ne ostvarenja zadatog cilja itd.

3.5.10. Nivo 10 – Regular 10 (R10)

Na posljednjem nivou ovog edukativnog programa, djeca rade kombinacije svih matematičkih operacija bez upotrebe ikakvih pomagala. Samostalno, uz pomoć mentalne aritmetike rješavaju po 3 seta zadataka pri svakom susretu, te nastavljaju svakodnevno vježbati 10 minuta kod kuće.

Fokus NLP-a je na uspostavljanju kvalitetnih odnosa djece s drugima, tzv *Rapport*. Djeca uče šta čini kvalitetan odnos pun povjerenja i podrške i koje osobine i vještine su u tom slučaju potrebne, te kakva vrsta komunikacije je poželjna.

Ovaj nivo završavamo svečanom dodjelom diploma koja se održava u posebno odabranom prostoru u svečanoj atmosferi uz prisustvo roditelja, drugih polaznika, edukatora i drugih zvanica. Cilj je organizirati svečanu ceremoniju da bi se djeca osjetila bitnima, počastvovanim i prepoznatim za ostvareni uspjeh. Na samoj ceremoniji djeca, a i roditelji ohrabreni su javno govoriti o svom iskustvu sa Brainobrain akademijom i svojim dojmovima.

IV NEURO-LINGVISTIČNO PROGRAMIRANJE (NLP)

4.1. Uvod u NLP

Neuro-lingvističko programiranje (NLP) je psihološki pristup koji se fokusira na razumijevanje odnosa između neurologije (kako razmišljamo), jezika (kako komuniciramo) i ponašanja (obrasci djelovanja). „NLP je umjetnost i znanost o osobnom uspjehu. Umjetnost, jer svatko tko unosi jedinstvenost svoje osobnosti i stila u ono što radi, a to se ne može prikazati riječima ili tehnikama. Znanost, jer raspolaže metodom i tehnikama otkrivanja obrazaca koje koriste uspješni pojedinci u postizanju izvrsnih rezultata u najrazličitijim područjima,, (Joseph O'Connor & John Seimour, 2009.)

NLP je razvijen da poboljša lični razvoj, poboljša komunikaciju i omogućiti pojedincima da lakše ostvare određene ciljeve.

NLP je nastao ranih '70-ih na Kalifornijskom univerzitetu u Santa Cruz (USA) zahvaljujući Richard Bandleru, profesoru matematike i informatike, te John Grinderu, profesoru lingvistike. Njihov zajednički interes za razumijevanje izvrsnosti u komunikaciji doveo ih je do proučavanja rada troje izuzetno uspješnih terapeuta tog vremena. Analizirali su rad i metode **Fritz Perlsa** osnivača geštalt terapije., **Virginia Satir** obiteljske terapeutkinje i **Miltona H. Ericksona**, pionira kliničke hipnoterapije. Analizirajući njihove komunikacijske obrasce i terapijske pristupe, Bandler i Grinder razvili su "meta-model jezika", alat za preciznije razumijevanje i strukturiranje komunikacije. Ova istraživanja objavljena su u knjigama "The Structure of Magic I & II" (1975., 1976.), i na taj način postavila postavile temelje NLP-a.

Važno je spomenuti i Gregory Bateson – antropologa i teoretičara komunikacije, koji je NLP-u dao naučnu osnovu kroz sistemsku teoriju i lingvističku analizu.

Tijekom '80-ih i '90-ih godina, NLP se proširio izvan terapijskog konteksta i pronašao primjenu u različitim područjima od savjetodavnog rada, preko obrazovanja, do sportskog i poslovnog svijeta.

4.2. NLP temeljni aksiomi

Osnovna ideja NLP-a je da naše misli, jezik i ponašanje oblikuju našu stvarnost. Razumijevanjem i modificiranjem ovih elemenata, pojedinci mogu stvoriti značajne promjene u svom ličnom i profesionalnom životu. NLP je važan, jer osnažuje ljude da

preuzmu kontrolu nad svojim mentalnim procesima, poboljšaju svoju komunikaciju i ostvare svoj puni potencijal.

NLP se temelji na nekoliko ključnih aksioma, ovi aksiomi nisu „apsolutne istine“, već korisna uvjerenja koja pomažu u boljoj komunikaciji, ličnom razvoju i razumijevanju ljudskog ponašanja.

Kroz NLP radionice u Brainobrain programu djeca upoznaju 13 aksioma koji su podjeljeni kroz različite nivoe programa. Nećemo analizirati aksiome kao što to činimo na času, ali ćemo ih predstaviti onako kako su predstavljeni u udžbenicima.

1. **Each person is unique** – Svaka osoba je posebna na svoj način
2. **We have within us all the resources we will ever need** – Sve resurse koji će nam ikad trebati u životu, već imamo u sebi.
3. **If one person can do something, anybody can learn to do the same thing** – Ako jedna osoba može nešto naučiti, svako može naučiti to isto.
4. **There's no failure, only feedback** – Ne postoji pogreška, samo povratna informacija.
5. **The person with the most flexibility in thinking and behaviour has the greatest influence** – Osoba sa najfleksibilnijim ponašanjem i razmišljanjem ima najveći utjecaj.
6. **The map is not a territory** – Svako ima svoju percepciju realnosti.
7. **If you do what you always did, you get what you always got!** – Ako stalno radimo istu stvar, uvijek ćemo dobiti isti rezultat.
8. **There is a solution to every problem** – Postoji rješenje za svaki problem.
9. **Behind every behavior is a positive intention** – Iza svakog ponašanja stoji pozitivna namjera.
10. **Knowledge, thought, memory and imagination are the results of the sequences and combination of ways of filtering and storing information** – Znanje, mišljenje, sjećanje i mašta rezultati su načina na koji kombiniramo, filtriramo i pamtimo informacije.
11. **Everyone makes the best choice available to them at the time they make it** – Svako donosi najbolju odluku u skladu sa izborima koje trenutno ima.
12. **The meaning of communication is its effect** – Značenje komunikacije vidi se u njenom efektu.
13. **Mind and body are parts of the same system** – Tijelo i um dio su istog sistema.

4.3 NLP tehnike u programu Brainobrain-a

NLP tehnike su praktični alati koji pomažu djeci da promijeneograničavajuća uvjerenja, razviju emocionalnu otpornost, poboljšaju komunikacijske vještine i lakše ostvare svoje ciljeve. Neke od NLP tehnika koje se najčešće koriste u edukativnom programu Brainobrain-a su:

Sidrenje - (eng. **Anchoring**) je **NLP tehnika** koja omogućava da određeni **spoljni stimulans** (pokret, zvuk, slika, riječ, miris) izazove **željenu unutrašnju reakciju** – emociju, stanje svijesti ili ponašanje. Ova tehnika se zasniva na **klasičnoj uslovljenosti** (poznatoj iz Pavlovljevog eksperimenta sa psima), gde određeni stimulus postaje okidač za predvidljivu reakciju. Kada se određena emocija **više puta poveže** sa određenim podražajem, mozak uspostavlja automatsku asocijaciju (.

Sidrenje je veoma korisna tehnika u radu sa djecom jer im pomaže da brže upravljaju emocijama, poboljšaju fokus, povećaju samopouzdanje i prevaziđu strahove. Može se koristiti u različitim situacijama, kao što su:

- Priprema za ispit, test, nastup ili sportsku aktivnost
- Smanjenje straha (od škole, ljekara, novih situacija)
- Povećanje motivacije za učenje ili vježbanje
- Samoregulacija i emocionalna stabilnost

Postupak se sastoji iz nekoliko koraka:

Korak 1. Odabir pozitivnog stanja

Prvi korak je da dijete doživi željeno emocionalno stanje. To može biti: samopouzdanje, smirenost, fokusiranost, motivacija, radost... Kada dijete odabere željeno emocionalno stanje možemo postaviti nekoliko pitanja poput: *„Kada si se posljednji put osjećao/la potpuno sigurno i opušteno?“*, *„Kako si se osećao kada si dobio/la pohvalu za neki uspjeh?“*, *„Sjeti se kada si bio/la hrabar/ra, šta si tada mislio/la?“*

Korak 2. Vrhunski intenzitet emocije

Dijete se vodi kroz vizualizaciju tog trenutka kako bi što jače doživelo tu emociju. Pomaže ako ga zamolimo da upotrijebi VAK tehnike poput: zamisli boje, slike i zvuke iz tog trenutka, sjeti se tjelesnog osjećaja (toplina, opuštenost, snaga), sjeti se riječi koje su tada bile važne, šta je tko govorio....Kada dijete dosegne vrhunac pozitivne emocije, prelazi se na sljedeći korak.

Korak 3. Uspostavljanje sidra

Dok dijete osjeća željenu emociju, uvodi se **specifičan stimulans (sidro)**, kao što su:
Dodir – staviti ruku na rame, stisnuti dlan, dotaknuti uho ili nos
Pokret – npr. stezanje pesnice, tapšanje kolena, lupkanje nogom, puckanje prstima,

Riječ ili fraza – „Ja to mogu!“, „biće sve OK!“

Zvuk – određena melodija, ritam ili pjesma

Važno je da se sidro aktivira **više puta** dok je dijete na vrhuncu emocije.

Korak 4. Testiranje sidra

Nakon što se sidro postavi, testira se tako što se djetetu **ponovo aktivira stimulus (npr. dodir na rame, riječ ili pokret)**. Ako je proces bio uspješan, dijete će ponovo doživjeti željeno emocionalno stanje.

Korak 5. Korišćenje sidra u stvarnim situacijama

Dijete treba da nauči da tehniku sidra može koristiti kada god smatra da mu je potrebno – pred ispit, prije ulaska u učionicu, prije takmičenja, ili u bilo kojoj situaciji gdje se osjeća emocionalno nestabilno.

Reframing - (preoblikovanje) je jedna od ključnih NLP tehnika koja omogućava promjenu načina na koji doživljavamo određene situacije, događaje ili probleme. Cilj ove tehnike je da osoba vidi širu sliku, pronađe novu perspektivu i preusmjeri fokus sa negativnog na korisno ili neutralno značenje. Cilj ove tehnike je promjena percepcije situacije radi promjene emocija i odgovora na datu situaciju.

Naše iskustvo nije samo ono što se objektivno dešava, već i subjektivan način tumačenja tog iskustva. Kada promjenimo način interpretacije događaja, mijenjamo i svoje emocije, ponašanje i reakcije.

Reframing se temelji na ideji da nijedna situacija nije apsolutno dobra ili loša – već sve ovisi od naše percepcije.

Npr. ako dijete pogrešno uradi zadatak, njegova reakcija na to može biti negativna ili pozitivna. Negativna reakcija bi mogla biti: „*Dobio sam netačan rezultat, ja ništa ne znam.*“ Refrejmig ove situacije bi mogao biti: „*Dobio sam netačan rezultat, sad tačno znam gdje griješim i kako da to ispravim.*“

Razlikujemo dvije osnovne vrste refrejminga u NLPu i to: refrejming konteksta i refrejming sadržaja. Refrejming u radu sa djecom pomaže kod razvijanja pozitivnog stava, emocionalnog osnažavanja i povećanja samopouzdanja.

Meta model - upotreba preciznog jezika za razrješenje nesporazuma i nedoumica. Jezički meta model je NLP tehnika koja pomaže u preciznom razumevanju i iznošenju misli, uvjerenja i stavova. Cilj ove metode je da kroz postavljanje pravih pitanja izbjeđemo nejasnoće, generalizacije i iskrivljenja u govoru.

U radu s djecom, meta model pomaže da poboljšaju svoje izražavanje, razumiju svoja osjećanja i razviju logičko razmišljanje. Vrlo često djeca u komunikaciji koriste generalizaciju, neprecizan govor ili predstavljaju iskrivljenu sliku stvarnosti. Upravo ovo su tri osnovna jezička obrasca komunikacije gdje meta model može biti od koristi. Za svaki od ovih obrazaca koristimo specifična pitanja koja pomažu djetetu da jasnije razmišlja i bolje razumije svoja iskustva.

Izostavljanja (Nejasni i nepotpuni izrazi)

Dijete može reći: „Osjećam se loše.“

Meta model pitanja bi glasilo: „Šta tačno misliš pod 'loše'? Možeš li to objasniti? Šta može biti razlog takvog osjećaja?“

Rezultat: dijete može reći „*Osjećam mučninu, jer danas imam kontrolni, a nisam se najbolje pripremio.*“

Izostavljanje je vrlo česta pojava u našoj svakodnevnoj komunikaciji i može dovesti do nesporazuma, ljutnje, nerazumijevanja. Upravo zato je tehnika meta modela pitanja vrlo funkcionalna i korisna.

Generalizacije (riječi poput: svi, niko, nikad, uvijek)

Generalizacija je još jedna česta pojava u svakodnevnom govoru bez obzira da li govorimo o pozitivnom ili negativnom kontekstu.

Dijete može reći: „*Niko ne želi da se igra samnom.*“

Meta pitanje može biti : „*Želiš mi reći da se nikad nigdje nisi igrao sa drugarima?*“ (pitanje ima svrhu da podsjeti dijete na sve one pozitivne primjere iz prakse gdje se igrao sa nekim) ili „*Koga si pitao da se igra sa tobom?*“ (pitanje treba da potakne na razmišljanje o specifičnoj osobi i njenim razlozima zašto se ne želi igrati trenutno ili skrenuti fokus na druge opcije tj.druge osobe kojima se može obratiti).

Rezultat: dijete će shvatiti da je svaka situacija prolazna i uvjetovanja nizom drugih faktora na koje ne može utjecati. Nema potrebe za generalizacijom i negativnim stavom, jer takav stav neće promijeniti stvari u željenom pravcu.

Iskrivljenja (Pogrešno tumačenje događaja)

Iskrivljenja u komunikaciji se dešavaju kada situaciju ili događaj isključivo promatramo iz svoje pozicije, ne pokušavajući razumjeti drugu stranu. Iskrivljenja događaja su vrlo tipična za djecu, jer često nisu sposobni sagledati situaciju iz drugog ugla – to je vještina koja se uči i baš zato je meta model odlična tehnika da im se to učenje olakša.

Dijete može reći: „*Više nismo prijateljice, nije mi se javila da mi čestita rođendan.*“

Meta pitanje: „*Da li ti je poslala poruku i rekla da više niste prijateljice?*“

Rješenje: dijete treba razmisliti o potencijalnim razlozima takve reakcije – da li je osoba dobro, zdravo, ima pristup internetu, telefonu, da li ima dovoljno vremena da se ipak javi, da li je jedna propuštena poruka dovojan razklog za prekid prijateljstva....

Tehnika meta modela je vrlo korisna za uspostavljanje jasne, efektivne i zdrave komunikacije; osim toga pomaže djeci da jasnije izražavaju vlastite misli i osjećanja, da razviju kritičko mišljenje, smanje negativne emocije i uvjerenja te da budu fleksibilniji u razmišljanju.

Rapport - tehnike za uspostavljanje kvalitetnih međuljudskih odnosa

Rapport je NLP tehnika koja se koristi za stvaranje povezanosti, povjerenja i skladne komunikacije između ljudi. To je sposobnost da se uspostavi dobra "veza" sa sagovornikom, tako da se on osjeća prihvaćenim, shvaćenim i opuštenim u komunikaciji.

U radu s djecom, rapport je ključan za uspostavljanje sigurne i podržavajuće atmosfere, jer im pomaže da se otvore, izraze svoje misli i osjećanja i lakše usvajaju nova znanja.

Rapport je posebno koristan ako:

- Radimo s djecom koja su **stidljiva ili povučena**
- Želimo da dijete **otvoreno izrazi svoje misli i emocije**
- Pomažemo djetetu da **se osjeća sigurno u novoj sredini**
- Želimo da **olakšamo učenje i prenos znanja**

Postoji nekoliko korisnih tehnika za uspostavljanje dobrog rapporta:

Mirroring (ogledalo)

Tehnika ogledala podrazumijeva da uskladimo svoje ponašanje i govor sa ponašanjem djeteta, njegovim pokretima, gestikulacijama, položajem tijela. Tehnika ogledala pomaže da dijete osjeti sličnost i povzanost sa sagovornikom što je preduvjet za otvoreno i iskrenu komunikaciju.

Usklađivanje disanja

Potrebno je diskretno pratiti disanje djeteta, u slučajevima kada je dijete jako uzrujano ili uzbuđeno, naše smireno i duboko disanje mogu umiriti i disanje djeteta. Ova tehnika je vrlo učinkovita za smanjenje stresa i bolju fokusiranost na temu razgovora.

Usklađivanje jezika i tonaliteta

Veoma je važno da dijete razumije vokabular koji se koristi u razgovoru stoga je važno pratiti način govora djeteta, fraze i izraze koje koristi koji su mu bliski. Također, važno je prepoznati da li je dijete vizuelni, auditivni ili kinestetički tip ličnosti. Npr. ako dijete kaže: "*Ovo mi izgleda teško!*" (vizuelni tip), možemo reći: "*Razumijem, baš djeluje kao veliki izazov.*"

Aktivno slušanje i potvrđivanje osjećanja

Ova tehnika je korisna u svim vrstama komunikacije, a ogleda se najčešće u neverbalnim znakovima i gestikulacijama sagovornika. Tu obrađamo povremena klimanja glavom u znak odobravanja ili razumijevanja neke izjave, gledanje sagovornika u oči dok vam se obraća, postavljanje podpitanja u slučaju da nešto nije jasno, parafraziranje rečenog potvrđuje i da slušalac istinski sluša i prati izlaganje sagovornika.

Humor i igra su najlakši način da se djeca opuste u razgovoru, stoga je poželjno kod uspostavljanja odnosa i povezanosti sa djecom koristiti humor i igru u komunikaciji. Smijeh nas opušta i smanjuje stras.

Modeliranje - učenje novih vještina promatranjem i repliciranjem ponašanja uspješnih pojedinaca.

Modeliranje je jedna od osnovnih NLP tehnika koja se zasniva na proučavanju i oponašanju uspješnih obrazaca ponašanja, razmišljanja i emocija kod drugih ljudi. Ideja je da, ako neko već postiže odlične rezultate u nečemu, možemo naučiti kako ta osoba to radi te primijeniti iste strategije na sebe ili druge.

U radu s djecom, modeliranje pomaže u prepoznavanju pozitivnih obrazaca ponašanja, zajedničkih vrijednosti, razvoju samopouzdanja i učenju novih vještina. Modeliranje je korisno kada:

- Dijete želi da nauči novu vještinu (npr. kako da govori pred publikom, neki sport, svira instrument, uči matematiku, strani jezik...)
- Dijete ima negativna uvjerenja o sebi i treba mu primjer uspjeha, nekoga s kim osjeća povezanost kroz slično iskustvo, stav ili pređeni put do uspjeha.
- Želimo da dijete usvoji poželjne obrasce ponašanja (npr. kako da bude strpljivo, da ne odstaje lako, da pronađe motivaciju...)
- Dijete koje ima strahove i treba mu pozitivan uzor kako prevazići osobne strahove.

Modeliranje je proces koji se sastoji iz nekoliko koraka:

Korak 1 – Identificiranje uzora; Kroz razgovor, razmišljanje ili diskusiju potrebno je pronaći osobu kojoj se dijete divi, sa kojom osjeti povezanost kroz iste stavove, vrijednosti ili ciljeve.

Korak 2 - Posmatranje i analiza ponašanja; Posmatrajući i analizirajući razvojni put odabrane osobe od početka do postignuća nekog uspjeha, dijete prepoznaje određene obrasce ponašanja, razmišljanja ili izjava. Na ovaj način dijete može postepeno usvajati nove navike i obrasce ponašanja, mijenjati osobni govor i stav te pratiti kako se to odražava na postizanje željenog cilja.

Korak 3 – Oponašanje i imitacija; Kada se nađe u nedoumici ili dilemi šta i kako učiniti, kakvo odluku donijeti – dijete se može zapitati *šta bi u ovoj situaciji uradio moj uzor?* Ovo je način da dijete otkloni strah i motivira se za lakše donošenje odluke.

Korak 4. - Postepeno usvajanje obrasca ponašanja; Ako dijete redovno prakticira nove obrasce ponašanja i razmišljanja, oni postaju dio njegove ličnosti i njegovi stalni obrasci ponašanja i razmišljanja. Stoga je bitno svakodnevno ostati fokusiran na krajnji cilj koji se želi postići.

Kada je u pitanju tehnika modeliranja u radu sa djecom, najčešće se modelira samopouzdanje, pozitivan stav, smirenost u izazovnim situacijama i fokus na željeni cilj.

NLP tehnike koje se koriste u radu Brainobrain akademije za djecu koriste se kroz različite nivoe programa u skladu sa uzrastom i intelektualnim mogućnostima djece da ih razumiju, primjene i usvoje. Rezultati primjene ovih tehnika pokazali su poboljšanje komunikacijskih sposobnosti kod djece, povećanu sposobnost izražavanja vlastitih misli i emocija, povećanu samosvijest, poboljšanje vještine socijalizacije i odnosa sa vršnjacima, porast samopouzdanja, bolji fokus te umanjen strah od novog i nepoznatog.

V METODOLOŠKI OKVIR

5.1 Predmet istraživanja

Predmet istraživanja ovog rada jesu metode koje se koriste u Brainobrain program u radu sa djecom i njihov doprinos kognitivnim, socio-emocionalnim i komunikacijskim vještinama djece školskog uzrasta.

Istraživanje se bavi, sveopćim značajem i važnosti vannastavnih aktivnosti za cjelokupni razvoj ličnosti, s posebnim naglaskom na inovativne metode i upotrebu neuro-lingvističkog programiranja (NLP) u radu sa djecom. Kroz istraživanje ćemo pokušati približiti neuro-lingvističko programiranje (NLP) i njegovu povezanost sa načinima razmišljanja, navika, ponašanja i govora kod djece u svakodnevnom životu, s dodatnim osvrtom na porast samopouzdanja.

5.2 Cilj istraživanja

Cilj ovog istraživanja jeste približiti i objasniti važnost vannastavnih aktivnosti i adekvatnih metoda rada pri postizanju boljih akademskih rezultata, za svestran razvoj ličnosti djeteta i za formiranje samopouzdanja kod djece. Posebno ćemo posvetiti pažnju NLP metodama u radu Brainobrain programa i na koji način povećavaju samopouzdanje kod djece. Ovo istraživanje ima za cilj da prikaže i međuzavisnost između formalnog i neformalnog obrazovanja i njihovo međusobno prožimanje za razvoj maksimalnog potencijala svakog pojedinca.

5.3 Zadaci istraživanja

1. Istražiti značaj vannastavnih aktivnosti za kognitivni, socio-emocionalni i fizički razvoj djeteta.
2. Predstaviti kurikulum i program rada Brainobrain akademije za djecu.
3. Predstaviti neuro-lingvističko programiranje i njegove tehnike u radu sa djecom
4. Predstaviti mentalnu aritmetiku kao alat za povećanje kognitivnih sposobnosti djece.
5. Analizirati evaluacije i rezultate fokus grupe sa roditeljima
6. Analizirati rezultate fokus grupe koja je vođena sa edukatoricama Brainobrain akademije

5.4 Istraživačka pitanja

1. Da li vannastavne aktivnosti imaju primjetan doprinos svestranom razvoju ličnosti djeteta?
2. Šta izdvaja Brainobrain kao inovativno-edukativni program od ostalih vannastavnih aktivnosti i programa za djecu?
3. Koje metode NLPa su učinkovite u radu sa djecom i na koji način?
4. Šta roditelji smatraju najvećim benefitom Brainobrain programa za svoje dijete i koliko im je stečeno znanje koristilo u akademskim postignućima?
5. Šta trenerice izdvajaju kao najveću promjenu i napredak koji primijete kod djece, polaznika Brainobrain programa?

5.5 Metode i tehnike istraživanja

U ovom istraživačkom radu koristiti će se kombinacija nekoliko istraživačkih metoda – deskriptivna metoda i akcijsko istraživanje.

„Deskriptivna metoda u istraživanju odgoja i obrazovanja predstavlja skup znanstveno-istraživačkih postupaka s kojima se opisuju pojave u odgoju i obrazovanjutj. Ispituje se njihovo stanje, a time i njihove osobine a bez obzira na njihove uzroke.“ (Mužić, 2004.)

Deskriptivna metoda će biti temelj ovog istraživanja, jer ona najlakše obuhvata spektar vannastavnih aktivnosti i objašnjava njihovu povezanost sa razvojem ličnosti djeteta. Deskriptivna metoda omogućava sveobuhvatno razumijevanje važnosti vannastavnih aktivnosti, povezanost formalnog i neformalnog obrazovanja, kao i važnost razvoja *soft skills* već u ranom djetinjstvu.

Osim deskriptivne metode, koristiti ćemo i akciono istraživanje. Ovaj pristup se oslanja na kritičke pedagoške teorije koje znanje posmatraju kao sredstvo za postizanje društvenih promijena, a ne samo kao pasivnu akumulaciju informacija. Akcijska istraživanja podrazumijevaju aktivno sudjelovanje svih zainteresiranih sudionika, dakle ona se ne provode na ljudima već sa ljudima (Reason, 1994; prema Bognar, 2001). Učesnici ovog istraživanja će biti roditelji i edukatori Brainobrain programa koji su aktivno uključeni u rad sa polaznicima Brainobrain akademije.

5.6 Instrumenti korišteni u ovom istraživačkom radu su:

- Protokol pitanja za roditelje, učesnike fokus grupe (*Prilog 1.*)
- Protokol pitanja za edukatorice, učesnice fokus grupe (*Prilog 2.*)
- Evaluacijski upitnik za roditelje, propisan kurikulumom Brainobrain programa (*Prilog 4.*)

Protokol pitanja za fokus grupu s roditeljima konstruiran je u skladu s ciljevima istraživanja i istraživačkim pitanjima. Glavni cilj bio je stvoriti opuštenu i podržavajuću atmosferu u ugodnom prostoru, omogućiti učesnicima jasno razumijevanje pravila i očekivanja, te im pružiti sve potrebne informacije kako bi se osigurao što kvalitetniji i sadržajni doprinos diskusiji.

Pitanja su bila podijeljena u tri tematske cjeline: (1) prije uključivanja u program, (2) tokom pohađanja Brainobrain programa, i (3) nakon njegovog završetka.

Ukupno je korišteno 12 osnovnih pitanja, uz dodatna četiri koja su primijenjena u slučajevima kada odgovori nisu sadržavali dovoljno konkretnih primjera, opisa ili detalja. Cilj ovih pitanja bio je istražiti šta je roditelje motiviralo da upišu svoju djecu u program, kakvo je bilo početno stanje djece u kognitivnom, emocionalnom i socijalnom smislu, te u kojoj su mjeri uočeni pomaci i napredak tokom i nakon završetka programa. Dodatno, ispitivan je i generalni stav roditelja o značaju vannastavnih aktivnosti.

Ova fokus grupa omogućila je prikupljanje kvalitetnih podataka koji su dali odgovore na prva tri istraživačka pitanja postavljena u okviru rada.

Protokol pitanja za fokus grupu s edukatoricama koncipiran je na temelju iste metodološke strukture kao i protokol za roditelje, uz prilagodbu perspektivi stručnjaka. Cilj je bio dobiti uvid u iskustva edukatorica kako bi se istraživačka pitanja dodatno razjasnila i potvrdila iz profesionalnog ugla, čime se osigurava dublje razumijevanje fenomena.

Protokol je uključivao 12 osnovnih pitanja raspoređenih u tri tematske skupine. U pojedinim slučajevima korištena su dodatna pitanja, kada su odgovori zahtijevali više konkretnih objašnjenja ili dopunskih detalja.

Prva skupina pitanja bila je usmjerena na razloge zbog kojih su edukatorice izabrale da rade u Brainobrain programu, njihove početne dojmove i izazove s kojima su se suočavale. Druga skupina fokusirala se na prepoznate koristi programa i promjene koje su edukatorice

doživjele u vlastitom profesionalnom i osobnom razvoju. Treća skupina pitanja bila je usmjerena na opažene promjene kod djece i roditelja, kao i na nivo njihovog zadovoljstva programom.

Prema Kruger i Casey (2000.) fokus grupa je pažljivo planirana diskusija, osmišljena da prikupi percepcije o nekoj oblasti interesa u atmosferi koja omogućava učesnicima da slobodno izraze svoja mišljenja. Fokus grupa je kvalitativna istraživačka metoda koja podrazumijeva vođenu diskusiju među malom grupom učesnika (obično 6–12 osoba) s ciljem prikupljanja podataka o njihovim stavovima, mišljenjima, iskustvima ili percepcijama u vezi sa određenom temom.

Fokus grupa kao metod istraživanja se vrlo često koristi u društvenim i obrazovnim istraživanjima, jer nudi brzo prikupljanje podataka, laku kontekstualizaciju podataka, fleksibilnost i dubinsko razumijevanje mišljenja i stavova. Zbog gore navedenih razloga, fokus grupa je korištena kao jedna od tehnika u prikupljanju podataka i stavova roditelja i edukatorica Brainobrain akademije. Organizirane su dvije fokus grupe, jedna za roditelje (14 osoba). Za istraživanje je uzet namjerni uzorak tj. roditelji djece koja su uspješno završila sve nivoe Brainobrain programa. Drugu fokus grupu čine edukatorice (14 osoba) koje su aktivno uključene u realizaciju Brainobrain programa. Fokus grupe za roditelje se odvijaju uživo u trajanju od po 120 minuta. Fokus grupa za edukatorice odvija se online, obzirom da edukatorice dolaze iz različitih krajeva BiH, iz različitih Brainobrain centara. Logistički i tehnički je lakše organizirati online fokus grupu. Protokol fokus grupe je identičan protokolu fokus grupe sa roditeljima. Pitanja su prilagođena potrebama istraživanja.

Evaluacijski upitnik sastoji se od šest cjelina koje obuhvataju: (1) opće podatke o djetetu (ime, dob, razred, naziv škole); (2) napredak djeteta u školi; (3) radne navike i angažman u vježbanju; (4) roditeljske opservacije o postignutom napretku; (5) roditeljsku procjenu samog programa; te (6) prijedloge i sugestije roditelja za njegovo unapređenje. Važno je napomenuti da upitnici nisu uvijek u potpunosti popunjeni, naročito u slučajevima kada dijete duže vrijeme pohađa program. U takvim situacijama roditelji najčešće odgovaraju na pitanja vezana uz vlastitu procjenu programa, uočeni napredak kod djeteta i njegove školske rezultate. U kontekstu ovog istraživanja, najrelevantniji segment evaluacije odnosio se na povratne informacije o napretku djece, kako ih vide njihovi roditelji. Izabrano je 40+ evaluacijskih upitnika čiji podatci odlično potkrepljuju istraživačku tezu. Analizom prikupljenih podataka, dat je kvalitativan pregled i odgovori na istraživačka pitanja.

VI ANALIZA REZULTATA I DISKUSIJA

6.1. Rezultati fokus grupe vođene s roditeljima

Fokus grupa s roditeljima djece koja su pohađala program Brainobrain održana je 6. aprila 2025. godine u poslijepodnevnim satima. Roditelji su o mjestu i terminu održavanja bili blagovremeno obaviješteni putem elektronske pošte i posebne Viber grupe. Fokus grupu činilo je ukupno 15 roditelja, među kojima je bilo 12 majki i 3 oca.

Atmosfera tokom sesije bila je izuzetno prijatna i podsticajna za razgovor. Učesnici su pokazali visok nivo angažovanosti i otvorenosti u komunikaciji. Neki roditelji su se međusobno poznavali od ranije, dok su se drugi po prvi put susreli, što nije omelo koheziju grupe. U razgovoru je uočena prisutnost emocija i nostalgije kod pojedinih roditelja, posebno kada su evocirali uspomene na radne materijale, certifikate, fotografije i druga dokumenta vezana za program, što je dodatno osnažilo emocionalnu vrijednost koju Brainobrain program ima za njih.

Razgovor je trajao ukupno 120 minuta, s povremenim odstupanjima od postavljenih pitanja, ali su sve digresije bile tematski povezane sa osnovnim istraživačkim ciljevima. Pitanja su bila strukturirana u tri vremenske kategorije: period prije uključenja u Brainobrain, vrijeme trajanja programa i period nakon završetka programa. Analizom transkripta utvrđena je visoka podudarnost odgovora na većinu istraživačkih pitanja, što ukazuje na zajedničke obrasce roditeljskog opažanja.

Svi ispitanici saglasni su u ocjeni da je program imao izražen uticaj na osobni razvoj njihove djece. Promjene u ponašanju i osobnosti bile su vidljive kod pojedine djece već nakon završetka prvog nivoa, dok su drugi roditelji primijetili napredak tokom srednjih ili završnih nivoa programa. Posebno su bile značajne izjave roditelja koji se profesionalno ili lično bave temama ličnog razvoja i neuro-lingvističkog programiranja (NLP), a koji su tek s vremenskim odmakom u potpunosti prepoznali benefite koje je Brainobrain imao na razvoj njihove djece.

6.1.1. Rezultati fokus grupe o značaju vannastavnih aktivnosti

Teorijski okvir ovog istraživanja naglašava važnost strukturiranih vannastavnih aktivnosti za cjelokupan razvoj djeteta. Njihova vrijednost očituje se u poticanju socioemocionalnih, kognitivnih i motoričkih kapaciteta kroz neformalno, ali jasno strukturirano okruženje u kojem dijete aktivno uči iskustvom. Kroz takve aktivnosti djeca

razvijaju osjećaj samopouzdanja, kompetencije i pripadnosti, što predstavlja temelj za njihov daljnji obrazovni i osobni razvoj.

U skladu s navedenim teorijskim postavkama, jedan od ključnih dijelova ovog istraživanja bila je i provedba fokus grupe s roditeljima djece uključene u Brainobrain program. Analiza dobijenih odgovora i refleksija roditelja poslužila je kao vrijedan izvor kvalitativnih podataka koji dodatno osnažuju i potkrepljuju istraživačka pitanja postavljena u ovom radu. Izneseni stavovi roditelja pokazali su visok stepen prepoznavanja koristi koje ovakva vrsta strukturiranih vannastavnih aktivnosti ima za razvoj njihove djece.

Roditelji su u svojim izjavama istaknuli vidljive promjene u ponašanju, načinu razmišljanja i samopouzdanju svoje djece, što je u direktnoj korelaciji s teorijskim tvrdnjama da iskustveno i vršnjačko učenje doprinosi dubljoj unutrašnjoj motivaciji i socijalnom razvoju (Kolb, 1984; Vygotsky, 1978). Također, roditelji su primijetili da djeca u Brainobrain programu pokazuju veću koncentraciju, bolju emocionalnu regulaciju i izraženiju sposobnost timskog rada – karakteristike koje se i u relevantnoj pedagoškoj literaturi povezuju s učestvovanjem u kvalitetnim, strukturiranim vannastavnim aktivnostima (Eccles et al., 2003; Mahoney et al., 2005).

Ovi rezultati fokus grupe potvrđuju inicijalnu hipotezu da uključivanje djece u programe poput Brainobrain akademije pozitivno doprinosi njihovom socio-emocionalnom razvoju i oblikovanju ključnih životnih vještina.

Roditelji koji su učestvovali u ovom istraživanju prepoznali su vrijednost takvog pristupa. Većina djece uključila se u Brainobrain program u predškolskom ili ranom školskom uzrastu. U najvećem broju slučajeva, roditelji su samoinicijativno tragali za dodatnim sadržajima jer su procijenili da formalno obrazovanje ne pokriva sve aspekte razvoja i interesovanja njihove djece. Ova inicijativa roditelja svjedoči o rastućoj svijesti o značaju cjelovitog pristupa razvoju djeteta u savremenom kontekstu obrazovanja.

Prema odgovorima roditelja možemo izvući slijedeće zaključke za prvo istraživačko pitanje: *Da li vannastavne aktivnosti imaju primjetan doprinos svestranom razvoju ličnosti djeteta?*

“Upisala sam dijete da bih poticala njegov mentalni razvoj i kognitivne vještine, jer mi se činilo da škola nije nudila dovoljno aktivnosti na koje je dijete naviklo u Waldorfskom vrtiću koji je prije toga pohađala.”

Roditelji smatraju da su vannastavne aktivnosti neophodne za svestran razvoj djeteta, jer formalno školstvo ima vrlo skroman dijapazon aktivnosti koje su djeci potrebne i zanimljive;

“O Vašem programu sam čula baš u vrijeme kada sam tražila neku edukativnu aktivnost za svoju djecu i koja me jako privukla jer je obuhvatala sve ono što sam dotad tražila. “

Roditelji samoinicijativno istražuju ponudu i sadržaj vannastavnih aktivnosti ili na osnovu preporuke drugih roditelja, sve s ciljem da djeci kvalitetno ispune slobodno vrijeme;

“Smatrala sam da će to biti korisno iskustvo za mog sina u smislu socijalizacije, poboljšanja fokusiranosti da se završi zadatak i sticanja novih znanja jer je oduvijek volio brojeve“

Roditelji vjeruju da slobodan izbor aktivnosti u skladu sa interesovanjima djeteta ima značajnu ulogu u formiranju zdrave i svestrane ličnosti djeteta. Ovdje prije svega misle na sportske i edukativne vannastavne aktivnosti za djecu.

6.1.2. Rezultati o benefitima Brainobrain programa i njihovoj povezanosti s akademskim postignućima djece

Odgovori roditelja prikupljeni tokom fokus grupe na drugo istraživačko pitanje — *Šta roditelji smatraju najvećim benefitom Brainobrain programa za svoje dijete i koliko im je stečeno znanje koristilo u akademskim postignućima?* — mogu se podijeliti u dvije tematske cjeline.

Prvu grupu čine izjave koje ukazuju na to da je Brainobrain program imao pozitivan uticaj na kognitivne aspekte učenja, posebno u domenu matematike. Roditelji su istakli da je kroz praksu mentalne aritmetike, vizualizaciju i tehnike brzog računanja djeci olakšano razumijevanje matematičkih pojmova, što je rezultiralo većom preciznošću, bržim usvajanjem gradiva i efikasnijim pamćenjem. Neki roditelji su naglasili da su njihova djeca nakon uključenja u program pokazala napredak u savladavanju školskih zadataka, posebno u oblasti logičkog zaključivanja i strukturiranog pristupa učenju.

“Primjetili smo bolju koncentraciju kod nje, interesovanje za matematiku, razvijenija analitičnost i logika.”

“Osim što je znatno napredovala u poznavanju matematike, postala je mnogo brža u računanju do te mjere da mi ne možemo pratiti sve zadatke kroz knjigu. Sada je sposobna sve raditi sama.”

Drugu skupinu odgovora predstavljaju izjave koje naglašavaju emocionalno-socijalne benefite programa. Prema roditeljima, Brainobrain je značajno doprinio razvoju samopouzdanja, samostalnosti i otpornosti kod djece, što se direktno reflektovalo na njihovu motivaciju za učenje i spremnost na preuzimanje inicijative u školskom kontekstu. Povećana sigurnost u vlastite sposobnosti rezultirala je boljim rezultatima, ali i aktivnijim učešćem u školskim i vannastavnim aktivnostima.

“Primjećuje se veća sigurnost i samopouzdanje, jer se upoznao s novim načinom računanja.”

Upravo kroz sinergiju kognitivnog razvoja i osnaživanja emocionalnih kapaciteta, Brainobrain program se prema mišljenju roditelja pokazao kao vrijedan resurs u podršci djetetovom obrazovanju. Posebno su istaknute promjene u komunikacijskim i socijalnim vještinama, koje su se manifestovale kroz veću otvorenost, saradnju s vršnjacima i efektivno izražavanje misli i osjećanja. Ovakvi uvidi dodatno potvrđuju da su prednosti programa višeslojne i ne ograničavaju se isključivo na akademska postignuća, već uključuju i širi spektar osobnog razvoja djeteta.

6.1.3. Rezultati o specifičnosti Brainobrain programa u odnosu na druge vannastavne aktivnosti

U okviru trećeg istraživačkog pitanja — *Šta izdvaja Brainobrain kao inovativno-edukativni program od ostalih vannastavnih aktivnosti i programa za djecu?* — analizom sadržaja programa i uvida u njegov kurikulum identifikovane su dvije ključne komponente koje ovaj program čine posebnim: mentalna aritmetika i neuro-lingvističko programiranje (NLP). Ove dvije dimenzije se najčešće ističu i u odgovorima roditelja kao glavni diferencijatori Brainobrain programa u odnosu na druge edukativne sadržaje dostupne djeci u istom uzrastu.

Mentalna aritmetika, kao temeljni dio programa, doprinosi razvoju logičkog mišljenja, koncentracije i vizualizacije, dok je uvođenje NLP tehnika u edukativni kontekst inovativan pristup koji omogućava dublje razumijevanje emocionalnih i komunikacijskih obrazaca kod djece. Roditelji su prepoznali ovu kombinaciju kao snažan alat ne samo za kognitivni razvoj, već i za jačanje emocionalne pismenosti i samoregulacije kod djece.

Međutim, osim sadržaja samog programa, roditelji su posebno istakli metodološki pristup Brainobrain edukatora, koji se značajno razlikuje od tradicionalnog, formalnog obrazovanja.

Program karakteriše individualizovan pristup, motivacione strategije i stvaranje podsticajne atmosfere za učenje, u kojoj dijete nije pasivni primalac znanja, već aktivni učesnik u procesu učenja. Takva dinamika učenja doprinosi razvoju samopouzdanja, kreativnosti i unutrašnje motivacije kod djece, što su roditelji prepoznali kao jednu od najvećih vrijednosti programa.

“Učenje u jednoj opuštenoj atmosferi uz igru i zabavu, ali i veoma korisne savjete, odnosno poruke dana kojih se i danas vrlo rado prisjećamo. Flašica vode na stolu za vrijeme učenja podsjetnik su da je na Brainobrain časove itetkako vrijedilo ići. “

“Individualan pristup svakom djetetu i rad u malim grupama u kojima su se djeca osjećala prihvaćeno i viđeno.”

6.1.4. Rezultati o učinkovitosti NLP metoda u radu s djecom

U okviru četvrtog istraživačkog pitanja — Koje metode NLP-a su učinkovite u radu s djecom i na koji način? — rezultati fokus grupe ukazuju na to da je primjena NLP tehnika u edukativnom kontekstu doprinijela ne samo kognitivnom, već i emocionalnom i socijalnom razvoju djece. Važno je napomenuti da je većini roditelja pojam neuro-lingvističkog programiranja (NLP) bio u potpunosti nepoznat prilikom prvog susreta s programom Brainobrain.

Na početku svakog ciklusa organizovani su promotivni časovi na kojima su roditeljima i djeci predstavljeni sadržaji i ciljevi programa. Upravo su ti susreti često rezultirali spontanim pitanjem roditelja: „Zašto ovakav program ne postoji i za odrasle?“, što već ukazuje na prepoznat potencijal i vrijednost sadržaja.

Roditelji su kao ključne elemente programa istaknuli pozitivnu i podržavajuću atmosferu, individualizovani pristup svakom djetetu, te korištenje NLP tehnika koje su usmjerene na razvoj pozitivnog razmišljanja, prihvatanje grešaka kao dijela procesa učenja, fleksibilnost u razmišljanju i ponašanju, te jačanje emocionalne otpornosti. Djeca su ove tehnike ne samo usvojila tokom trajanja programa, već ih i dalje primjenjuju u svakodnevnim situacijama, što govori o njihovoj dugoročnoj učinkovitosti.

Jedna od učesnica fokus grupe, majka koja je nedavno završila edukaciju za NLP praktičara, istakla je kako je kroz to iskustvo stekla dublje uvide u vlastite obrasce ponašanja i emocionalne blokade. Posebno ju je dojmila spoznaja da je njen sin, koji je s NLP-om prvi put došao u kontakt sa samo 11 godina u okviru Brainobrain programa, već tada usvojio principe koje je ona počela primjenjivati tek u zreлом životnom dobu. Smatra da mu je

upravo ta rana izloženost pozitivnom razmišljanju, koje je integrisano u program, omogućila lakšu prilagodbu i stabilan pristup učenju i životnim izazovima tokom srednjoškolskog perioda.

„Rekla bih da je NLP najviše utjecao na razvoj moje djevojčice, tu je svakako i matematika. Sada je moja Ćula, u 4.razredu osnovne škole i nikada, cijelu školsku godinu, nije dobila niti jednu četvorku. Smatram Brainobrain veoma zaslužnim za njeno odgovorno ponašanje, tu je naravno i moja upornost. Sreća, da nikad nisam odustala od toga da je vodim na časove. To nije bio kratak period, to je trajalo 4 godine. Mislim da roditelji trebaju biti spremni i svjesni u kakv program se upuštaju.“

“Tarik je najviše volio što se greška smatrala procesom učenja. Vi ste zaista živjeli NLP kojem ste ih poučavali.”

Druga majka, čije dijete je danas uspješan sportista i učenik, osvrnula se na sadržaj radnih materijala sa Brainobrain akademije, ističući da je tek s vremenskim odmakom osvijestila puni značaj sadržaja koje je dijete usvajalo. Navela je da su teme obrađene na časovima, kao i korištene NLP tehnike, bile izuzetno korisne u kasnijim fazama djetetovog razvoja, naročito u suočavanju s izazovima adolescencije, promjenama školskog okruženja i društvenim adaptacijama. Njegovo samopouzdanje i sposobnost prilagodbe direktno povezuje s iskustvima stečenim kroz Brainobrain program.

„Zahvaljujući svim onim razgovorima koje ste radili na NLP radionicama, o identitetu, emocijama, komunikaciji i prihvatanju sebe, Tarik je mnogo lakše prebrodio period puberteta, neslaganja sa nastavnicima i vršnjacima u tadašnjoj školi. Nekako je bio svoj, vrlo samouvjeren i istrajan, mislim da je tu NLP odigao veliku ulogu da on to tako iznese.“

„U prvim momentima nimalo nisam razmišljala o dojmovima niti me je zanimalo koliko će naučiti iz programa, nego isključivo socijalne vještine koje je stjecala kroz NLP što se na kraju zaista pokazalo kao jedna izvrsna terapija upravo za malo povučeniju djecu. Nije nikad do kraja 10tog nivoa bila radosna zbog odlaska na čas, ali je na kraju jako voljela da se druži sa drugaricom koju je tamo upoznala i veoma je zavoljela da radi NLP sa trenericom.“

Zaključno, rezultati istraživanja ukazuju na to da se većina roditelja slaže s tvrdnjom kako je program Brainobrain, primjenom NLP metoda, uvelike doprinio razvoju pozitivne slike o sebi kod djece, većoj emocionalnoj stabilnosti i otpornosti, kao i sposobnosti sagledavanja svakodnevnih izazova kao prilika za osobni rast i učenje.

Roditelji ovu dimenziju psihološkog osnaživanja prepoznaju kao jednu od najvrednijih komponenti programa. U skladu s pitanjima vezanima uz neurolingvističko programiranje, evaluacijski upitnik sadržavao je i dodatno pitanje o tome smatraju li roditelji da bi psihologija trebala postati obvezan predmet u osnovnoj školi. Većina roditelja izrazila je uvjerenje da bi djeca imala značajne koristi od toga.

“Svi smo različiti i mnogo toga bi se moglo postići kada bi roditelji znali prepoznati što je istinski potrebno njihovom djetetu, ali nisu svi roditelji sposobni za to stoga bi psihologija u školi znatno olakšala djeci odrastanje i razumijevanje vlastitih emocijai i stanja.”

“Nisam sigurna da li treba uvesti psihologiju kao predmet, ali treba uključiti više pedagoga i psihologa u rad sa djecom u školi i definitivno nastavno gradivo prilagoditi logičkom i kritičkom razmišljanju, a ne bubanju napamet.”

“Smatram da je NLP jako koristan i sigurno da bi se sa NLP tehnikama trebala susretati i djeca u najranijoj dobi. Vizualizacija kojom se djeca koriste na Brainobrain časovima svakako mogu primjeniti i na vizualizaciju bilo kog željenog događaja, čime se približavamo određenom cilju kojeg postavimo. U tom smislu je psihologija potrebna i veoma poželjna kao dio obrazovnog programa i u nižim razredima, ali samo kao dio ove moderne psihologije koja uključuje NLP metode. Klasična psihologija koja se izučava u srednjoj školi sa kilometarskim definicijama i millionskim podjelama pojmova koja se „bubaju“ napamet samo radi ocjene, a lekcije „štancaju“ samo da bi se ispunio plan i program daleko su od nečega što je djeci potrebno, osim za manji broj njih koji se kasnije za to profesionalno opredjele.”

6.2. Rezultati fokus grupe vođene s edukatoricama

Fokus grupa s edukatoricama Brainobrain akademije održana je 5. aprila 2025. godine u večernjim satima. Fokus grupa realizirana je u online formatu iz praktičnih razloga, budući da Brainobrain akademija djeluje kroz devet centara širom Bosne i Hercegovine.

Analizom odgovora edukatorica na postavljena pitanja (*Prilog 2*) dobiveni su zanimljivi rezultati. Prije same analize važno je istaknuti da je od 14 učesnica, njih 12 zaposleno u radu s djecom te posjeduju pedagoško, psihološko, defektološko ili sociološko obrazovanje. Uzimajući u obzir ovaj podatak, nije iznenađujuće da su sve ispitanice pristupile edukaciji za trenerice Brainobrain programa vjerujući da će stečeno znanje biti korisno i primjenjivo u svakodnevnom radu sa djecom u školama, vrtićima i drugim obrazovnim institucijama.

U narednim paragrafima, radi uštede prostora, ne navodimo sve već navodimo samo prototipne izjave edukatorica Brainobrain programa na pojedine teme koje elaboriramo u predstojećim paragrafima.

„Oduvijek sam bila zainteresirana za rad sa djecom i njihov kognitivni i emocionalni razvoj. Kad sam saznala za Brainobrain, prepoznala sam njegovu vrijednost u podizanju samopouzdanja i kreativnog razmišljanja kod djece. Odluka je došla prirodno jer se program odlično uklapa u moje profesionalne i osobne vrijednosti.“

Edukatorice su u svojim odgovorima potvrdile primjetan napredak kod polaznika, kako u kognitivnom, tako i u socijalnom smislu. Edukatorice koje rade s najmlađim uzrasnim skupinama istaknule su da se napredak kod djece uočava vrlo brzo. Djeca na početku programa često imaju slabije razvijene numeričke vještine i finu motoriku, naročito u kontekstu držanja olovke i pisanja. Nakon samo jednog završenog nivoa, odnosno tri mjeseca rada u programu, djeca savladavaju osnovne računske operacije poput sabiranja i oduzimanja, prepoznaju sve brojeve, pišu ih bez poteškoća te se izražavaju jasnije i s većom elokventnošću, a uočava se i značajno poboljšanje fokusa.

Kao učiteljice i edukatorice unutar formalnog obrazovnog sistema, ispitanice svakodnevno dolaze u kontakt s djecom različitih uzrasta. Ističu da je veliki broj djece uključen u različite vannastavne aktivnosti, pri čemu se primjećuje da djeca koja pokazuju interesovanje ili talent za određeno područje češće sudjeluju u takvim aktivnostima. S druge strane, djeca koja trebaju dodatnu pomoć pri savladavanju školskog gradiva češće pohađaju privatne

instrukcije. Edukatorice navode da roditeljima takve djece osobno preporučuju Brainobrain program, kako bi djeca na zabavan način usvojila tehnike učenja i savladala strah od škole i školskih izazova.

Analizom odgovora na pitanja vezana za evaluacije roditelja i osobna zapažanja edukatorica o Brainobrain programu, izdvojene su ključne prednosti programa: primjena NLP tehnika, individualizirani pristup svakom djetetu i interaktivno učenje. Sve ove karakteristike doprinose isticanju Brainobrain programa u odnosu na druge edukativne programe.

S obzirom na to da su neuro-lingvističko programiranje i povezane tehnike postale prepoznatljiv znak Brainobrain programa, teško je izdvojiti jednu tehniku kao najefikasniju. Svako dijete zahtijeva individualni pristup i prilagodbu unutar grupe, pri čemu se biraju NLP tehnike primjerene njihovim specifičnim potrebama. Sve primijenjene tehnike su lako primjenjive u svakodnevnom životu, a posebno značajan učinak imaju one koje mijenjaju percepciju svijeta i potiču prihvatanje individualnih razlika među ljudima. Ove tehnike imaju direktan pozitivan utjecaj na jačanje dječjeg samopouzdanja, što roditelji izuzetno cijene.

„Roditelji su izuzetno zadovoljni, jer primjećuju napredak kod djece – bolju koncentraciju, brže računanje i veće samopouzdanje. Često ističu kako se njihova djeca bolje snalaze u školskim obavezama i lakše pamte informacije.“

„Roditelji smatraju da bi se NLP tehnike i metode rada Brainobrain akademije trebale primjenjivati i u školi.“

„Roditelji izražavaju zadovoljstvo programom i metodologijom. Spominju poboljšanje fokusa i samopouzdanja kod djece kao i njihovu motiviranost za učenjem i istraživanjem. Neki roditelji predlažu i dodatnu praksu za vježbu kod kuće.“

„Roditelji su jako zadovoljni programom i trenericama. Ja kao trenerica veoma često dobijam pohvale za svoj rad i odnos prema djeci. To mi je zaista velika motivacija i vjetar u leđa.“

Prema mišljenju i zapažanjima edukatorica, najveći napredak kod djece vidljiv je u školskim postignućima, komunikacijskim vještinama te u porastu samopouzdanja. Pojedina djeca su zahvaljujući Brainobrain programu uspješno prevladala strah od odvajanja od roditelja, unaprijedila socijalne vještine te se osamostalila u učenju i radu.

„Prvenstveno sam odlučila upisati Đulu na Brainobrain radi njenog stidljivog ponašanja sa željom da se više druži i postane socijalnija. Nisam ni pomišljala da

nauči računske operacije, koliko mi je njena socijalizacija bila bitna. Nije mi bilo bitno koliko će naučiti iz ovog programa koliko mi je bilo bitno da stekne vještine socijalizacije sa drugom djecom što se na kraju pokazalo kao svojevrsna terapija upravo za povučenu djecu poput nje.“

Zanimljivo je naglasiti da su sve ispitanice navele kako djeca posebno uživaju u takmičarskim aktivnostima unutar Brainobrain programa. Kroz takve aktivnosti djeca imaju priliku pokazati svoja znanja i vještine u odnosu na vršnjake iz grupe, pri čemu dobivaju povratne informacije koje potvrđuju njihov napredak. Ova potvrda pozitivno djeluje na njihovu motivaciju i dodatno potiče interes za nastavak rada.

„Djeca vole Brainobrain. Vole pristup, način na koji uče matematiku kroz Brainobrain; vole slobodne razgovore o raznim životnim temama gdje imaju pravo reći svoje mišljenje i gdje ih neko zaista sluša i razumije, bez osude, bez kritike.“

6.3. Rezultati evalucijskih upitnika za roditelje

Osim fokus grupe sa roditeljima, za ovo istraživanje odabrano je i 40+ izjava roditelja (prilog 3.). Čija djeca su pohađala ili kompletirala sve nivoe Brainobrain programa. Kroz te izjave može se vidjeti da postoji potreba za ovakvom vrstom pristupa učenju, posebno matematike koja je većini školaraca najteži školski predmet. Prema posljednjim rezultatima TIMSS istraživanja iz 2023. godine, koje je obuhvatilo 3.391 učenika četvrtih razreda iz 120 osnovnih škola u Bosni i Hercegovini, učenici su na testu iz matematike ostvarili prosječnih 447 bodova. Ovaj rezultat je ispod međunarodnog prosjeka koji iznosi 503 boda. Zabrinjavajuće je da samo 1% učenika iz BiH dostiže naprednu referentnu vrijednost u matematici, dok 24% učenika ne doseže ni osnovni nivo postignuća. Ovi podaci ukazuju na nisku razinu matematičke pismenosti među učenicima osnovnih škola u BiH.¹¹

Ova analiza se temelji na izjavama roditelja o napretku njihove djece tokom učešća u Brainobrain programu. Nastojali smo prepoznati benefite koji se frekventno ponavljaju u evaluaciji, prepoznati i klasificirati obrazovni stepen roditelja, te predstaviti u kojem uzrastu je primjetan napredak i u kojoj oblasti.

Analizom podataka iz evaluacijskog upitnika za roditelje, poseban fokus smo stavili na 3 konstrukta (prepoznati benefit, uzrast, obrazovni nivo roditelja) koja smatramo da podržavaju istraživačka pitanja i potvrđuju odgovore koje smo istraživanjem dobili.

¹¹ TIMSS 2023 International Results in Mathematics and Science - <https://timss2023.org/results/>

Ključni benefit prepoznat od strane roditelja	Frekvencija ponavljanja
• <i>Koncentracija i fokus</i>	19
• <i>Samopouzdanje</i>	16
• <i>Komunikacija i socijalizacija</i>	13
• Kognitivni napredak (logika, analitika, matematika)	13

Na osnovu uvida u percepcije roditelja, jasno se izdvajaju četiri ključna benefita koje roditelji najčešće prepoznaju kao pozitivne ishode programa u kojem učestvuju njihova djeca. Ovi benefiti, iako prvenstveno povezani s konkretnim aktivnostima unutar samog programa, potencijalno imaju i širi utjecaj, prenoseći se na druge aspekte djetetovog života.

1. Koncentracija i fokus - Najčešće prepoznat benefit je unapređenje koncentracije i fokusa. Roditelji primjećuju da djeca pokazuju veću sposobnost da se usmjere na zadatke i da ih završe. Ovaj pomak može imati direktan utjecaj i na školski uspjeh, ali i na opću sposobnost djeteta da se nosi s izazovima i zahtjevima svakodnevnog života. Povećana pažnja i sposobnost zadržavanja fokusa mogu se prenijeti i na druge aktivnosti, kao što su učenje, hobiji ili sportske aktivnosti.

2. Samopouzdanje - Samopouzdanje je prepoznato kao jedan od najvažnijih unutrašnjih pomaka kod djece. Roditelji navode da njihova djeca pokazuju više inicijative, slobodnije izražavaju mišljenje i vjeruju u vlastite sposobnosti. Ovo je ključno za emocionalni razvoj i može se reflektovati i u interakcijama s vršnjacima, u školskom okruženju, kao i u porodici. Samopouzdanje može postati temelj za pozitivnu sliku o sebi i zdrav emocionalni rast.

3. Komunikacija i socijalizacija - Poboljšana komunikacija i sposobnost socijalizacije su također među najčešće spominjanim benefitima. Djeca lakše uspostavljaju kontakte, rado učestvuju u grupnim aktivnostima i bolje se izražavaju. Ova kategorija posebno je važna jer ukazuje na jačanje socijalne inteligencije i emocionalne

pismenosti, što može imati dugoročne efekte u izgradnji zdravih međuljudskih odnosa.

4. Kognitivni napredak (logičko i nalitičko razmišljanje, poznavanje matematike) - Roditelji primjećuju povećanu sposobnost logičkog i analitičkog rasuđivanja, brže i samostalnije rješavanje matematičkih zadataka i bolja akademska postignuća iz matematike.

Korelacija uzrasta i ostvarenog napretka:

Uzrast	Primjećeni napredak
• 6-7	Samopouzdanje, fokus, koncentracija
• 8-9	Logičko razmišljanje, analitičan pristup, akademski napredak, samopouzdanje
• 10+	Samopouzdanje, socijalizacija, akademski uspjeh

Na osnovu evaluacijskih upitnika za roditelje, primjećujemo različite benefite u različitim uzrastima. Svaka razvojna faza nosi sa sobom specifične izazove i potrebe, te se benefiti programa prirodno odražavaju u oblastima koje su u tom periodu djetinjstva najrelevantnije.

Uzrast 6–7 godina

U najmlađoj grupi djece, roditelji najčešće uočavaju porast samopouzdanja, poboljšanje fokusa i koncentracije. U ovom osjetljivom razvojnom periodu, djeca tek započinju školski put, uče kako da se prilagode strukturiranom okruženju i razvijaju osnovne radne navike. Povećana sposobnost usmjeravanja pažnje i vjere u vlastite sposobnosti igra ključnu ulogu u njihovom samostalnijem pristupu učenju i svakodnevnim zadacima.

Uzrast 8–9 godina

Kod djece srednjeg školskog uzrasta, roditelji primjećuju razvoj logičkog razmišljanja, analitičkog pristupa, kao i akademski napredak. Samopouzdanje ostaje konstanta, ali se sada dopunjuje kognitivnim pomacima koji ukazuju na dublje razumijevanje gradiva, radoznalost i

sposobnost povezivanja informacija. Ovo je faza u kojoj djeca počinju razvijati složenije misaone procese, te se ovi benefiti mogu reflektovati i na rezultate u školi, ali i na način na koji pristupaju problemima i zadacima u svakodnevnom životu.

Uzrast od 10+ godina

Kod starije djece (10 godina i više), uz samopouzdanje koje ostaje ključan pokazatelj pozitivnog razvoja, ističu se i socijalizacija te akademski uspjeh. Ovo je period u kojem socijalna uključenost postaje posebno važna – djeca jače osjećaju potrebu za pripadanjem, izražavanjem stavova i razvijanjem identiteta kroz odnose s vršnjacima. Roditelji primjećuju da djeca lakše komuniciraju, izražavaju se i bolje se uklapaju u grupne dinamike.

Obzirom da evaluacijski upitnik za roditelje ne sadrži pitanje o zanimanju roditelja (što ne implicira direktno i obrazovni nivo osobe) roditelji su vrlo često pisali o svom obrazovanju, ne o poslovnoj poziciji; prema podacima koje imamo možemo zaključiti da su gotovo svi roditelji zaposleni i pretežno akademski obrazovani (VŠŠ, Mr, Dr). Od ukupnog broja roditelja u uzorku, prema zanimanjima možemo napraviti slijedeći presjek:

- ekonomista (13),
- profesor (4),
- inženjer (4)
- doktor medicine (3),
- pravnik (3)
- dizajner (1)
- socijalni radnik (2)
- drvni tehničar (1),
- neizjašnjen (1)

U svom radu *"Etiologija kreativnosti – roditeljstvo i rano porodično okruženje kao konceptualni okvir"*¹², prof. Camović zajedno s prof. Alić-Ramić naglašava da su roditeljski stilovi i interakcije ključni faktori u razvoju kreativnosti kod djece. One ističu da roditelji s

¹² ACADEMIA - The Etiology of Creativity – Parenting and Early Family Environment as a Conceptual Framework
https://www.academia.edu/114927826/The_Etiology_of_Creativity_Parenting_and_Early_Family_Environment_as_a_Conceptual_Framework?utm_source=chatgpt.com

višim obrazovanjem često pružaju bogatije stimulativno okruženje, što uključuje i veću uključenost u vannastavne aktivnosti djece.¹³ Utjecaj obrazovanja roditelja na akademska postignuća i uključenost djece u vannastavne aktivnosti istraživao je i Jokić 2010. u Hrvatskoj gdje je došao do sličnih rezultata – sve navedeno potvrđuje i naša analiza rezultata.

Analizom evaluacijskih upitnika dolazimo do nekoliko zaključka:

- da neformalno obrazovanje znatno doprinosi lakšem savladavanju formalnog obrazovanja,
- da vannastavne aktivnosti pomažu pri ostvarivanju većeg intelektualnog potencijala i socijalizacije djece,
- da roditelji sa višim obrazovanjem prepoznaju značaj neformalnog obrazovanja i vannastavnih aktivnosti te ih rado biraju za svoju djecu kao dopunu formalnom obrazovanju;

¹³Boris Jokić i Zrinka Ristić Dedić, "Razlike u školskom uspjehu učenika trećih i sedmih razreda osnovnih škola u Republici Hrvatskoj s obzirom na spol učenika i obrazovanje roditelja: populacijska perspektiva" - <https://hrcak.srce.hr/59911>

VII GRUPNA DISKUSIJA

Tokom deset godina implementacije Brainobrain programa u Bosni i Hercegovini, kroz neposredni rad s djecom te edukaciju i mentorstvo edukatora, prikupljena su brojna iskustva koja potvrđuju sveobuhvatnost ovog programa u kontekstu cjelokupnog razvoja dječije ličnosti.

Brainobrain se ne može svesti isključivo na edukativni program čija je svrha unapređenje matematičkih vještina i razumijevanje numeričkih koncepata. Naprotiv, riječ je o složenom programu koji nudi raznovrsne aktivnosti, pažljivo prilagođene individualnim potrebama svakog polaznika, uz istovremeno njegovanje timskog rada, međusobnog poštovanja i prihvatanja različitosti.

Program se odlikuje bogatim sadržajem, kao i metodama i tehnikama koje su se pokazale visoko učinkovitima u praktičnoj primjeni. Povratne informacije prikupljene putem evaluacijskih upitnika, koje roditelji redovno ispunjavaju nakon svakog završenog nivoa, ukazuju na visok nivo zadovoljstva programom, te potvrđuju uočen napredak djece kako u akademskim postignućima, tako i u domenu socijalnog i emocionalnog razvoja.

Rezultati istraživanja ukazuju na to da, osim poboljšanja akademskih postignuća u području matematike, roditelji određene djece primjećuju napredak u učenju općenito, s izraženijim interesom za obrazovanje i boljom sposobnošću koncentracije. Povećanje školskog uspjeha pozitivno utječe na opće stanje učenika te jača njihovo samopouzdanje, uvjerenje u vlastite sposobnosti i uvjerenost da mogu ostvariti zadane ciljeve.

Roditelji izražavaju zabrinutost zbog pretjerane opterećenosti djece sadržajima formalnog obrazovnog sustava, koji se često percipira kao zastario i nefunkcionalan. Primijećeno je nezadovoljstvo rigidnošću školskog pristupa, nedostatkom kreativnosti i neprihvatanjem alternativnih metoda učenja, što negativno utječe na motivaciju i emocionalno stanje učenika. Iskaz jednog roditelja ilustrira situaciju u kojoj je učenik izgubio interes za predmet zbog neprihvatanja njegovog načina razmišljanja, što je rezultiralo potrebom za psihološkom podrškom.

Individualizirani pristup, koji je karakterističan za većinu vannastavnih aktivnosti, rezultira većim interesom djece za sudjelovanjem, osjećajem pripadnosti i prihvaćenosti, kao i

povećanom motivacijom za rad. Ovakvi nalazi upućuju na nužnost reforme formalnog obrazovnog sustava i njegove prilagodbe razvojnim potrebama djece. U suprotnom, postoji opasnost od pojave negativnih stavova učenika prema školskom okruženju.

Metodologije koje se primjenjuju unutar vannastavnih obrazovnih aktivnosti pokazuju izraženiji i kvalitetniji učinak na kognitivni, socijalni i emocionalni razvoj učenika u odnosu na tradicionalne, rigidne pristupe koji i dalje prevladavaju u školama. Ključne značajke takvih aktivnosti uključuju fleksibilnost u pristupu, poticanje kreativnosti, prilagodbu individualnim potrebama i usmjerenost na cjelovit razvoj učenika. U takvom okruženju djeca razvijaju unutarnju motivaciju, samopouzdanje i kritičko mišljenje, što dugoročno doprinosi njihovom akademskom i osobnom uspjehu.

Formalni obrazovni sustav u Bosni i Hercegovini, kao i u široj regiji, u velikoj mjeri se još uvijek oslanja na zastarjele pedagoške metode, s naglaskom na frontalni oblik nastave, uniformirane kurikulume i reprodukciju znanja. Takav pristup često zanemaruje specifične potrebe učenika, ne potiče kreativnost niti razvija ključne kompetencije potrebne za život i rad u suvremenom društvu.

Empirijska istraživanja potvrđuju da učenici uključeni u inovativne i interaktivne oblike učenja ostvaruju bolje akademske rezultate te pokazuju višu razinu emocionalne stabilnosti. Primjerice, studija Fredricksona i suradnika (2018) pokazala je da djeca koja sudjeluju u programima usmjerenima na razvoj pozitivnih emocija, kreativnosti i socijalnih vještina ostvaruju značajniji uspjeh i veće subjektivno blagostanje u odnosu na vršnjake iz tradicionalnog obrazovnog sustava (Fredrickson, 2018)¹⁴.

Također, međunarodne organizacije poput UNESCO-a i OECD-a¹⁵ u svojim izvješćima ističu potrebu za redefiniranjem obrazovnih ciljeva, s naglaskom na razvoj kompetencija 21. stoljeća kao što su kritičko mišljenje, rješavanje problema, kreativnost, suradnja i emocionalna inteligencija. Kako bi ostalo relevantno, formalno obrazovanje mora se prilagoditi ovim zahtjevima kroz uvođenje fleksibilnih i razvojno primjerenih pristupa poučavanju.

¹⁴ APA PsychNet - Effects of a strategy-focused instructional program on the writing quality of upper elementary students in the Netherlands.- <https://psycnet.apa.org/doiLanding?doi=10.1037%2Fedu0000206>

¹⁵ UNESDOC Digital Library - Reimagining our futures together, A new social contract for education - <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000379707>

Individualizacija obrazovnog procesa, inovativne i djeci prilagođene metode rada, kreativno i podržavajuće okruženje te usmjerenost na cjelovit razvoj djeteta predstavljaju temeljne preduvjete za unapređenje obrazovnih postignuća. U tom kontekstu, škola mora biti prostor sigurnosti, rasta i razvoja, a ne izvor stresa i nelagode, što nažalost sve češće postaje slučaj u suvremenom obrazovnom kontekstu.

Sustav mora omogućiti razvoj relevantnih znanja, vještina i stavova, osnažiti djecu za izazove budućnosti i osigurati obrazovanje koje odgovara stvarnim potrebama učenika.

S obzirom na ubrzane društvene promjene i sve kompleksnije zahtjeve tržišta rada i društva u cjelini, neophodna je hitna reforma obrazovnog sustava. Promjene u društvu, koje se dešavaju brže nego ikada prije, zahtijevaju obrazovni sustav koji je fleksibilan, koji prati potrebe tržišta rada, emocionalne i socijalne potrebe djece, te ih priprema za svijet koji je u stalnoj transformaciji. Nепрепозnavanje ovih promjena dovodi do sve izraženijeg raskoraka između obrazovanja i potreba društva.

VIII ZAKLJUČAK

Suočeni s dinamičnim i nepredvidivim društvenim promjenama koje se odvijaju brže nego ikada u povijesti čovječanstva, neophodno je prepoznati kako današnje formalno obrazovanje, u obliku u kojem postoji u Bosni i Hercegovini, sve teže odgovara sveobuhvatnim razvojnim potrebama djece. Iako školski sustav predstavlja temeljni stup obrazovanja, njegov rigidni okvir često nije dovoljno fleksibilan da pravovremeno odgovori na promjenjive zahtjeve društva i individualne potrebe učenika.

Upravo iz tog razloga, vannastavne aktivnosti, poput programa *Brainobrain akademije*, predstavljaju iznimno važan komplementarni resurs u procesu razvoja djece. *Brainobrain* putem inovativne metodologije rada – koja uključuje razvoj emocionalne inteligencije, komunikacijskih i socijalnih vještina, samopouzdanja, fokusa te motivacije za učenje – demonstrira kako se alternativnim obrazovnim modelima može učinkovito odgovoriti na širok spektar dječjih potreba, osobito u najosjetljivijem periodu ranog školskog uzrasta. U tom razvojnem razdoblju djeci je potrebna raznolika lepeza aktivnosti koje prate njihova individualna interesiranja, omogućuju istraživanje, učenje kroz igru i afirmaciju osobnih potencijala.

Iskustva polaznika *Brainobrain akademije* jasno ukazuju na značajan napredak ne samo u akademskim postignućima, već i u razvoju cjelokupne osobnosti. Djeca postaju motiviranija, samostalnija, emocionalno stabilnija, komunikativnija i spremnija za izazove koje im nameću školsko i životno okruženje. Zadovoljstvo roditelja navedenim promjenama dodatno potvrđuje vrijednost ovakvih programa jer su kod djece uočena vidljiva poboljšanja u ključnim životnim vještinama koje su univerzalno primjenjive i koje podržavaju razvojne ciljeve koje promoviraju međunarodne organizacije poput UNICEF-a i OECD-a (UNICEF, 2021; OECD, 2020).¹⁶

Svjesni činjenice da se veliki obrazovni sustavi mijenjaju sporo i teško, nužno je ne zanemariti potrebu za većom fleksibilnošću i otvorenošću formalnog obrazovanja prema suradnji s kvalitetnim vannastavnim programima. Formalno obrazovanje ne može niti treba samostalno nositi teret svih očekivanja koje suvremeno društvo postavlja pred njega, no uz

¹⁶ OECD. (2020). *Future of Education and Skills 2030*. <https://www.oecd.org/education/2030/>
UNICEF. (2021). *Reimagining Education: Strategies for a Changing World*.
<https://www.unicef.org/education/reimagining-education>

ispravno prepoznavanje i integraciju komplementarnih obrazovnih aktivnosti, kao što je *Brainobrain*, moguće je značajno unaprijediti cjelokupni razvoj djece.

Stoga, završne preporuke ovog rada uključuju sljedeće:

- Aktivno poticanje i promoviranje suradnje osnovnih škola s kvalitetnim programima vannastavnih aktivnosti;
- Omogućavanje veće integracije inovativnih i fleksibilnih obrazovnih metoda u redovni školski kurikulum;
- Prepoznavanje važnosti emocionalne, socijalne i jezične inteligencije kao ravnopravnih ciljeva obrazovanja, uz akademska postignuća;
- Otvaranje prostora za izradu školskih politika koje stavljaju dijete, njegove potrebe, dobrobit i potencijale u središte svih obrazovnih procesa.

Djeca su najvrjedniji resurs svakog društva, a njihova sreća, sigurnost i cjeloviti razvoj moraju predstavljati temeljni prioritet svakog obrazovnog sustava. Samo obrazovanje koje se razvija u skladu s potrebama djece i društva kojem služi može stvoriti generacije spremne na izazove i prilike budućnosti.

I za kraj, inovativni pristupi koji stavljaju dijete u središte obrazovnog procesa te njeguju kreativnost i emocionalnu inteligenciju više nisu poželjni dodatak obrazovnom sustavu, već nužnost i njegov osnovni postulat.

IX LITERATURA

1. Livazović, G. (2018). *Uvod u pedagogiju slobodnog vremena*. Osijek: Filozofski fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku; Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
2. Dumazedier, J. (1974). *Sociology of Leisure*. Elsevier.
3. Kraus, R. (2001). *Recreation Programming: Designing Leisure Experiences*. McGraw-Hill.
4. Csikszentmihalyi, M. (1990). *Flow: The Psychology of Optimal Experience*. Harper & Row.
5. Medved Uzelac, A. (2004). *Slobodno vrijeme djece i mladeži*. Školska knjiga.
6. Camović (2021). „Razvojna perspektiva ranog djetinjstva i roditeljstva: poticajno porodično okruženje i razvoj djeteta u ranom djetinjstvu“, Sarajevo, Percepta
7. Robinson, J. P. & Godbey, G. (1999). *Time for Life: The Surprising Ways Americans Use Their Time*. Penn State University Press.
5. Branden, N. (1994). *The Six Pillars of Self-Esteem*. Bantam.
6. Dženeta Karić Camović (2021)., *Razvojna perspektiva ranog djetinjstva i roditeljstva : poticajno porodično okruženje i razvoj djeteta u ranom djetinjstvu*, Sarajevo : Perfecta
7. *Pedagogia slobodnog vremena – hrestomatija*,(2008). Jagodina : Pedagoški fakultet,
8. Jokić, B., & Ristić Dedić, Z. (2010). *Djeca i slobodno vrijeme: Stavovi, navike i potrebe učenika osnovnih škola u Hrvatskoj*. IDIZ Zagreb.
9. Goleman Daniel (2002). *Emocionalna inteligencija*, Beograd : Geopoetika,
10. Shapiro, Lawrence E. (1998). *Emocionalna inteligencija : kako vaspitanjem dobiti dete s visokim EQ*, Beograd : Narodna knjiga - Alfa,
11. Ajanović, Dževdeta ; Stevanović, Marko (2004). *Metodika vannastavnih aktivnosti učenika*, Zenica : Pedagoški fakultet
12. Laura E. Berk (2015.) *Dječija razvojna psihoogija*, Naklada Slap, Zagreb

13. *Pejić Papak, Petra ; Vidulin, Sabina (2016). Izvannastavne aktivnosti u suvremenoj škole, Zagreb : Školska knjiga*
14. Joseph O'connor & John Seymour (2009.) "*Uvod u neurolingvističko programiranje*", Biblioteka Svjetlost, Zagreb
15. Krueger, Richard A., & Casey, Mary Anne. (2000). *Focus Groups: A Practical Guide for Applied Research* (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
16. Mužić, V. (2004). *Metodologija pedagoškog istraživanja*. Zagreb: Zavod za pedagogiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.
17. Babbie, E. (2020). *The Practice of Social Research (15th ed.)*. Cengage Learning.
18. Dweck, C. S. (2006). *Mindset: The New Psychology of Success*. Random House.
19. Harter, S. (2012). *The Construction of the Self: Developmental and Sociocultural Foundations*. The Guilford Press.
20. Siegel, D. J., & Bryson, T. P. (2012). *The Whole-Brain Child: 12 Revolutionary Strategies to Nurture Your Child's Developing Mind*. Delacorte Press.
21. Goleman, D. (2006). *Social Intelligence: The New Science of Human Relationships*. Bantam.
22. Seligman, M. E. P. (2004). *Authentic Happiness: Using the New Positive Psychology to Realize Your Potential for Lasting Fulfillment*. Free Press.
23. Denham, S. A. (1998). *Emotional Development in Young Children*. The Guilford Press.
24. Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Harvard University Press.
25. Bandler, R., & Grinder, J. (1975). *The Structure of Magic I: A Book About Language and Therapy*. Science and Behavior Books.
26. Kate Burton and Romilla Ready, (2010.) *Neuro-linguistic Programming for Dummies*, For Dummies 2nd edition, New Jersey USA
27. O'Connor, J., & Seymour, J. (1995). *Introducing NLP: Psychological Skills for Understanding and Influencing People*. Thorsons.

28. Robert Dilts (1998), *Modeling with NLP* ; Meta Publications, Reprinted by Dilts Strategy Group, Scotts Valley, CA, 2017.
29. Robert Dilts (2003), *From Coach to Awakner*; Meta Publications, Reprinted by Dilts Strategy Group, Scotts Valley, CA, 2017.
30. Tosey, P., & Mathison, J. (2009). *Neuro-Linguistic Programming: A Critical Appreciation for Managers and Developers*. Palgrave Macmillan.
31. Andreas, S., & Andreas, C. (1989). *Heart of the Mind: Engaging Your Inner Power to Change with NLP*. Real People Press.
32. Woollams, S., & Brown, M. (1978). *Transactional Analysis*. Huron Valley Institute Press.
33. Kegan, R. (1982). *The Evolving Self: Problem and Process in Human Development*. Harvard University Press.
34. Gopnik, A. (2009). *The Philosophical Baby: What Children's Minds Tell Us About Truth, Love, and the Meaning of Life*. Farrar, Straus and Giroux.

Web stranice:

1. Brainobrain Europe. (n.d.). *NLP tehnike u radu s djecom*.
<https://brainobrineurope.com/nlp-tehnike-u-radus-djecom/>
2. Kids Info. (2021, October 21). *Prof. Vesna Filipović iz Brainobrain akademije: Primjena NLP-a u radu sa djecom*.
<https://kidsinfo.ba/2021/10/21/prof-vesna-filipovic-iz-brainobrain-akademije-primjena-nlp-a-u-radus-djecom/>
3. Mind Remapping Academy. (n.d.). *Maiysha Clairborne, MD*.
<https://mindremappingacademy.com/maiysa-clairborne-md/>
4. Rijlaarsdam, G., Braaksma, M., Couzijn, M., Janssen, T., Kieft, M., Raedts, M., Sligte, H., & van Steendam, E. (2011). Effects of a strategy-focused instructional program on the writing quality of upper elementary students in the Netherlands. *Journal of Educational Psychology*, 103(3), 755–770.
<https://doi.org/10.1037/edu0000206>

5. NLP za mlade. (n.d.). *Trening NLP za decu*.
<https://nlpzamlade.rs/trening-nlp-za-decu/>
6. Brainobrain BiH. (n.d.). *Zvanična stranica Brainobrain programa za Bosnu i Hercegovinu*. <https://www.djeca.eu>
7. Brainobrain Academy. (n.d.). *Official Brainobrain International website*. <https://brainobrain.com>
8. TIMSS & PIRLS International Study Center. (2023). *TIMSS 2023 international results in mathematics and science*.
<https://timss2023.org/results/>
9. UNESCO. (2021). *Reimagining our futures together: A new social contract for education*. UNESDOC Digital Library.
<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000379707>
10. Glăveanu, V. P. (2024). *The etiology of creativity: Parenting and early family environment as a conceptual framework*. Academia.edu.
[https://www.academia.edu/114927826/The Etiology of Creativity Parenting and Early Family Environment as a Conceptual Framework](https://www.academia.edu/114927826/The_Etiology_of_Creativity_Parenting_and_Early_Family_Environment_as_a_Conceptual_Framework)
11. OECD. (2023). **PISA 2022 Results**. Retrieved from
<https://www.oecd.org/pisa/>

X PRILOZI

Prilog 1.

Vesna Filipović – Fokus grupa za roditelje

FOKUS GRUPA „Kako je Brainobrain program utjecao na razvoj ličnosti moga djeteta?“

PROTOKOL

Osnovni podaci		
Datum razgovora:	6.4.2025.godine	
Vrijeme početka razgovora:	18.30h	
Razgovarao/la:	Vesna Filipovic	
Broj prisutnih učesnika:	15	

- ✓ Upaliti snimanje na **diktafonu**
- ✓ Pozdravljanje i predstavljanje
- ✓ Pojasniti učesnicima zbog čega smo se okupili (želimo saznati na koje pozitivne načine Brainobrain program razvija samopouzdanje i samosvijest kod djece, polaznika programa)
- ✓ Objasniti učesnicima da se razgovor snima i koja je svrha tog snimanja (samo transkript za precizno prenošenje njihovih riječi, neće biti imenovani, nema interpretacije riječi i sl.)
- ✓ Naglasiti da vremenski nismo ograničeni ako imaju potrebu duže govoriti o određenoj temi: optimalno 120 min
- ✓ Objasniti osobama način učešća, opustiti ih da slobodno razgovaraju, da sve što se kažu ostaje interno i naglasiti važnost njihovog stava i mišljenja za kvalitetniju ponudu aktivnosti za djecu, polaznike Brainobrain akademije
 - Svako bi trebao dati svoj doprinos razgovoru (učestvujte)
 - Svačije mišljenje je jednako važno, relevantno i nema pogrešnih i tačnih odgovora;
 - Slobodno mogu iznijeti i pozitivna i negativna iskustva sa Brainobrain programom,
 - Neovisno o tome da li se međusobno slažu oko neke teme ili razgovora važno je da čujemo svačiji stav.
- ✓ Ukratko napraviti **presjek tema** da znaju šta da očekuju
 - Osvrt na prvi susret sa Brainobrain programom, (reakcije, dojmovi i interesovanja djece, ali i roditelja)
 - Napredak koji je ostvaren nakonsvakog narednog nivoa, (promjene u ponašanju, govoru ili razmišljanju)
 - Utisci nakon završenih svih 10 nivoa programa, utjecaj programa na dalji napredak djece (šta im je olakšano, kakve uspjehe su postigli zahvaljujući znanjima sa Brainobrain akademije)

Vrijeme završetka razgovora:

PITANJA

I Osvrt na prvi susret sa Brainobrain programom, (reakcije, dojmovi i interesovanja djece, ali i roditelja)

1. Zašto ste odlučili upisati dijete u Brainobrain program?
2. Kakve su bile djetetove prve reakcije i dojmovi nakon polaska na Brainobrain akademiju?
3. Koliko je vaše dijete imalo godina kada je krenulo sa Brainobrain programom?
4. Šta vam se činilo posebno zanimljivo ili drugačije u metodologiji Brainobrain programa u odnosu na druge vannastavne aktivnosti za djecu?
5. Kakvi su bili vaši dojmovi o Brainobrain programu kada ste upisali dijete?
6. Kakvi su bili vaši dojmovi o Brainobrain programu nakon završenog prvog nivoa programa?

II Napredak koji je ostvaren nakon svakog narednog nivoa, (promjene u ponašanju, govoru ili razmišljanju)

1. Da li ste primjetili neki napredak kod svog djeteta nakon prvog završenog nivoa Brainobrain programa?
2. U kojim oblastima je vaše dijete pokazalo posebno izraženu promjenu (kognitivno, socijalno, verbalno, emocionalno)?
3. Nakon koliko nivoa programa ste primjetili promjene u samopouzdanju kod vašeg djeteta?
4. U čemu se najviše ogledalo to samopouzdanje (u odnosu prema drugima, u iskazivanju vlastitog stava, u odnosu prema sebi, u spremnosti na izlazak iz zone komfora its...)

III Utisci nakon završenih svih 10 nivoa programa, utjecaj programa na dalji napredak djece (šta im je olakšano, kakve uspjehe su postigli zahvaljujući znanjima sa Brainobrain akademije)

1. Koliko dugo je vaše dijete pohađalo Brainobrain akademiju (sa koliko godina je počelo, sa koliko godina je završilo)?
2. Da li je vaše dijete htjelo odustati od Brainobrain programa? Zašto?
3. Šta ga je motiviralo da ostane do kraja?
4. Sa vremenske distance, od kada je vaše dijete završilo Brainobrain program, do danas – šta biste izdvojili kao najveći benefit Brainobrain programa?
5. Smatrate li da u škole trebalo uvesti psihologiju kao obavezan predmet već u osnovnoj školi?
6. Šta mislite koje su tehnike u radu sa djecom najviše utjecale na razvoj samopouzdanja vašeg djeteta?

Prilog 2.

Vesna Filipović – Fokus grupa za trenerice

PROTOKOL

Osnovni podaci		
Datum razgovora:	5.4.2025.	
Vrijeme početka razgovora:	19h	
Razgovarao/la:	Vesna Filipovic	Master trenerica
Broj prisutnih učesnika:	14	

- ✓ Upaliti snimanje na **diktafonu**
- ✓ Pozdravljanje i predstavljanje
- ✓ Pojasniti učesnicima zbog čega smo se okupili (želimo saznati na koje pozitivne načine Brainobrain program razvija samopouzdanje i samosvijest kod djece, polaznika programa)
- ✓ Objasniti učesnicima da se razgovor snima i koja je svrha tog snimanja (samo transkript za precizno prenošenje njihovih riječi, neće biti imenovani, nema interpretacije riječi i sl.)
- ✓ Naglasiti da vremenski nismo ograničeni ako imaju potrebu duže govoriti o određenoj temi: optimalno 120 min
- ✓ Objasniti osobama način učešća, opustiti ih da slobodno razgovaraju, da sve što se kažu ostaje interno i naglasiti važnost njihovog stava i mišljenja za kvalitetniju ponudu aktivnosti za djecu, polaznike Brainobrain akademije
 - Svako bi trebao dati svoj doprinos razgovoru (učestvujte)
 - Svačije mišljenje je jednako važno, relevantno i nema pogrešnih i tačnih odgovora;
 - Slobodno mogu iznijeti i pozitivna i negativna iskustva sa Brainobrain programom,
 - Neovisno o tome da li se međusobno slažu oko neke teme ili razgovora važno je da čujemo svačiji stav.
- ✓ Ukratko napraviti **presjek tema** da znaju šta da očekuju
 - Osvrt na prvi susret sa Brainobrain programom, (reakcije, dojmovi)
 - Promjene koje ste doživjeli na vlastitoj ličnosti, (osobno, profesionalno, emocionalno)
 - Osvrt na reakcije djece i roditelja sa kojima radite, (reakcije, promjene kod djece koje ste primjetili, zadovoljstvo roditelja programom)

Kraj razgovora	
Vrijeme završetka razgovora:	21h

PITANJA

I Osvrt na prvi susret sa Brainobrain programom,(reakcije, dojmovi)

1. Zašto i kako ste se odlučili postati trenerica Brainobrain programa?
 2. Kakve su bile vaše prve reakcije i dojmovi kada ste krenuli sa obukom?
 3. Koliko dugo ste već u programu obuke i do kojeg nivoa ste došli?
 4. Šta vam je predstavljalo najveći izazov u procesu obuke?
-
5. Kakvi su bili vaši dojmovi nakon praktične primjene stečenog znanja?

II Promjene koje ste doživjeli na vlastitoj ličnosti, (osobno, profesionalno, emocionalno)

1. Da li ste primjetili neke promjene na sebi nakon prvog završenog nivoa Brainobrain programa?
2. Na kojim poljima (ponašanje, razmišljanje izražavanje, pristup radu i obavezama...) ste primjetili da ste se najviše promjenili na bolje?
3. Koji dio obuke je na vas ostavio najsnažniji utjecaj?
4. Da li vam stečena znanja sa obuke pomažu u svakodnevnom životu ili u profesionalnom životu? Kako?

III Osvrt na reakcije djece i roditelja sa kojima radite, (reakcije, promjene kod djece koje ste primjetili, zadovoljstvo roditelja programom)

1. Sa koliko grupa/djece trenutno radite? Kojeg su uzrasta?
 2. Koji je najveći izazov u radu tj.prenošenju znanja na djecu?
 3. Kakve su reakcije djece na program? Šta najviše vole, a šta im predstavlja izazov?
 4. Kakve su reakcije roditelja na postignuća djece sa kojima radite?
-
5. Šta najčešće roditelji pišu u evaluacijski upitnik?
 6. Smatrate li da bi metode koje koristite u Brainobrain programu bile korisne za primjenu u formalnom obrazovanju/redovnoj nastavi?

Prilog 3. Tabela sa podacima evaluacijskih upitnika

Izjave roditelja o ostvarenom napretku djece kroz učešće u Braiobrain programu								
r. b.	Zanimanje roditelja	Školski uspjeh djeteta	Redovna vježba	Primjećeni napredak	Ocjena programa	Spol djeteta	Dob djeteta	Dominantni prepoznati benefiti za dijete
1.	Ministarstvo za boračka pitanja FBiH	vrlo dobar	ne	“Veće samopouzdanje , osjećaj važnosti zbog sticanja novog znanja i načina učenja kao i načina razmišljanja”.	odlično	dječak	10	samopouzdanje
2.	Mr.socijalnog rada	odlična	da	“Povećana kreativnost , najbolji primjer je znanje iz matematike , vježbanje, razvijanje takmičarskog duha ”.	odlično	djevojčica	10	Kreativnost, takmičarski duh, znanje matematike
3.	prof.njemačkog jezika	odlična	ne	“Ajna je vrlo socijalna u komunikaciji sa drugom djecom, vješto usklađuje BOB metode sa školskim metodama, ima povećanu koncentraciju . Vrlo rado učestvuje u projektima	odlično	djevojčica	10	Socijalna, komunikativna, povećana koncentracija
4.	ekonomista	odlična	ne	“Povećano samopouzdanje , unašređene prezentacijske vještine I poboljšan fokus .”	odlično	djevojčica	10	Samopouzdanje, poboljšan fokus
5.	dipl.ing	odlična	da	“Više samopouzdanja , koncentracije , logičkog zaključivanja .”	odlično	djevojčica	8	Samopouzdanje, koncentracija, logika,
6.	dipl.ekonomista	odlična	da	“Mej je razvila analitičke sposobnosti , odlično sabire I oduzima .”		djevojčica	6	Analitičnost, znanje matematike
7.	prof.engleskog jezika	odličan	da	“Benjamin je krenuo u 1.razred bez imalo stresa, školu doživljava kao zabavu sigurno I zbog samopouzdanja I znanja koje je stekao na Brainobrainu.”		dječak	7	samopouzdanje
8.	Mr.socijalnog rada	odlična	da	“Kod Amine je primjetan napredak u kontekstu otvorenosti prema grupi , aktivna je, razgovara sa drugom djecom, zapitkuje, učestvuje u radu iste, svaki put je puna utisaka I utiske		djevojčica	8	Socijalizacija, komunikacija
9.	nezaposlen	odlična	da	“Veće samopouzdanje , način razmišljanja, veća snalažljivost ,	super	djevojčica	8	Samopouzdanje, komunikacija,

				radoznalost, bolja kommunikacija i bolje računanje. "				snalažljivost, znanje matematike
10.	dr.stomatologije	odlična	ne baš	"Bolja koncentracija , veća samostalnost i bolja u matematici. "		djevojčica	8	Koncentracija, znanje iz matematike
11.				"Zara je mnogo otvorenija u odnosu sa prijateljima i kolegama generalno. Nakon časa je uvijek odlično raspoložena, sretna i zadovoljna."		djevojčica	8	socijalizacija
12.	dipl.el.ing.	odličan	da	"Emin je odgovorniji, fokusiraniji , takmičarski nastrojen i kreativniji "		dječak	7	Fokus, kreativnost
13.	učiteljica	odlična	da	"Primjetili smo bolju koncentraciju kod nje, interesovanje za matematiku, razvijenija analitičnost i logika. "	odlično	djevojčica	7	Koncentracija, analitičnost i logika
14.				"lakše rješava probleme."		djevojčica	10	
15.	ekonomista	odlična	da	"Odgovornost, aktivnost, koncentracija , kreativnost , brzina čitanja i računanja"		djevojčica	7	Koncentracija, kreativnost
16.		odlična	da	"Povećanje samopouzdanja i lakše suočavanje sa pogreškama."		Djevojčica	6	samopouzdanje
17.	dipl.inžinjer elektrotehnike	odličan	da	"Osim što je znatno napredovala u poznavanju matematike , postala je mnogo brža u računanju do te mjere da mi ne možemo pratiti sve zadatke kroz knjigu. Sada je sposobna sve		djevojčica	6	Znanje iz matematike
18.				"Bolje samopouzdanje i veće kognitivne sposobnosti. "		djevojčica	6	Samopouzdanje, kognitivne sposobnosti
19.	akademski profesor	odličan	ne baš	"Noah je razvio i poštovanje i samopouzdanje u suočavanju s matematičkim i drugim analitičkim izazovima"		dječak	10	Samopouzdanje, analitičnost
20.	tehničar drvorezac	odlična	da	"Stiče radne navike, razvija samopouzdanje , sigurna je u svoje znanje."		djevojčica	9	samopouzdanje
21.			da	"Primjećuje se veća sigurnost i samopouzdanje , jer se upoznao s novim načinom računanja."		dječak	9	samopouzdanje
22.	dizajner	odličan	da	"brzina, bolja koncentracija i slobodnije izražavanje "		dječak	11	Koncentracija, komunikacija
23.	dipl.parvnik		da	"Poboljšanje samopouzdanja i		djevojčica	6	samopouzdanje

				suočavanja sa greškama"				
24.	dipl.ing.elektrotehnike	odličan	da	"Bolja koncentracija i zadržavanje fokusa. S lakoćom radi matematičke zadatke u škole."		dječak	8	Koncentracija, znanje iz matematike
25.	ekonomista	odličan	da	" Istrajnost, koncentriranost, upornost. "		dječak	6	Istrajnost koncentriranost, upornost
26.	dr.epidemiolog		ne	"Bolji fokus i koncentracija. "		dječak	9	Fokus i koncentracija
27.	dipl.ecc	odličan	da	"Napredovao je sa znanjem iz matematike , ima bolju koncentraciju , ubrzao je računanje, proširio je generalno znanje kao i znanje engleskog jezika. "		dječak	9	Koncentracija, znanje iz matematike
28.	dr.stomatologije	odlična	da	"Povećano samopouzdanje. "		djevojčica	13	samopouzdanje
29.	dipl.ecc	vrlo dobar	ne	"Poboljšao je znanje iz matematike , sigurniji je u sebe. "		dječak	8	Samopouzdanje, znanje iz matematike
30.	dipl.ecc	odličan	da	"Bolje izražavanje u javnom nastupu, povećano samopozdanje i koncentracija "	super	dječak	9	Samopouzdanje, komunikacija, koncentracija
31.				"Aktivnije razmišljanje i učestvuje u razgovorima. "		dječak	8	kommunikacija
32.		odlična	da	"Piše brojeve kad god ima priliku, insistira na samostalnom radu na zadacima, ima bolju koncentraciju , uživa u časovima i radi se odlasku na njih. Ima veće samopouzdanje. "		dječak	6	Koncentracija, samopouzdanje
33.		odlična	da	"Više koncentracije i veća upornost kod savladavanja svih prepreka"		djevojčica	9	Koncentracija, upornost
34.	dipl.ekonomista	odlična	ne baš	" Objašnjava stvari i situacije mnogo bolje nego prije koristi mnogo detalja. Napreduje u razumijevanju matematike."		djevojčica	10	kommunikacija
35.		odlična	da	"Povećana koncentracija kod čitanja i učenja. Bolje postignuće u školskom gradivu. Povećana socijalizacija u grupi."		djevojčica	12	Koncentracija, kognitivni napredak, socijalizacija
36.		odličan	da	Upotreba engleskog jezika - prvi put ga slušam kako tečno koristi magične riječi, samopouzdanje , tečno i tačno, nije mu potrebna moja pomoć, ali mu	odlično	dječak	11	Samopouzdanje, komunikacija

				znači što pratim njegov rad.				
37.	menadžer	odlična	da	"Njena koncentracija pamćenje, vještine učenja su mnogo bolje"		djevojčica	8	koncentracija
38.	dipl.ekonomista	odlična	ne	Obzirom na uzrast moje kćerke jako mi je bilo važno da se njoj program dopada i da na časove ide samovoljno. Ona je programom oduševljena i krenuvši na Brainobrain moja Ajna je stekla nove prijatelje, otvorila se, zavoljela matematiku"		djevojčica	10	Socijalizacija, komunikacija
39.	dipl.ekonomista	odlična	da	"Brzina, preciznost, samostalnost u radu"		djevojčica		Brzina, preciznost, samostalnost
40.	dipl.ekonomista	odličan	ne	"Bolji fokus, lakša koncentracija"		dječak	9	Fokus i koncentracija
41.	dipl.ecc	odličan	da	"Džan je mnogo popravio svoje vještine izražavanja pamćenja i zapažanja. Više je skoncentrisan na stvari koje ga interesuju. Ima puno više strpljenja i prihvata poraz. Društven je i lako se uklapa u novo društvo."		dječak	8	Komunikacija, strpljenje, socijalizacija
42.	dr.stomatologije	odlična	ne	Napredak u logičkom razmišljanju . Unapređenje matematičkih vještina , socijalno-društveno osvještenija uz mnogo empatije.		djevojčica	6	Socijalizacija, znanje iz matematike, logika

PARENT'S FEEDBACK FORM-4

(This should be duly filled & sent to the Regional office along with the Fourth Level Answer Paper.)

BRAINOBRAIN
Established: 2003

Student Code

Centre Name

Faculty Name

1. Child's details

Name

Date of Birth

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Age

Grade / Std **Gender** ☐ Male ☐ Female

Name of the School

2. How is your child's performance at school ?

Please be specific

.....

.....

.....

3. Did your child practice daily ?

4. What improvements have you found in your child ?

Please be specific

.....

.....

5. How would you rate our programme ?

☐ Average ☐ Good ☐ Excellent

6. Do you have any suggestions ?

.....

.....

.....

We appreciate your thoughts. We may not get back to you (due to the volume) however,
We commit to learn from your feedback ! Thank you !

Faculty's Signature

Franchisee's Seal & Signature

Parent's / Guardian's Signature

Corp. Off. BRAINOBRAIN KIDS ACADEMY PVT. LTD : Temple Tower, 2nd Floor, 672, Anna Salai
Nandanam, Chennai - 35. INDIA. Ph : +91 44 2436 3555 / 4555 email: office@brainobrain.com

www.brainobrain.com